

An Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre
Workplace Relations Commission

Treoirnótaí maidir le Foirm Ghearáin a Chomhlánadh de Lámh

Clár na nÁbhar

Cathain ba cheart duit an Fhoirm seo a chomhlánú?	3
Conas an fhoirm seo a chomhlánú	3
Cathain nár cheart an Fhoirm seo a úsáid?	3
Conas a oibríonn an Fhoirm?	3
Cad a tharlóidh maidir le mo Ghearán?	4
Cá háit a bhfaighidh mé tuilleadh eolais?	5
A. Sonraí an Ghearánaigh & an Fhreagróra	5
B. Pá.....	6
C. Uaireanta Oibre.....	11
D. Téarmaí agus Coinníollacha Fostaíochta.....	15
E. Dífhostú Éagórach	16
F. Caidreamh Oibreachais.....	18
G. Leithcheal/Comhionannas/Comhchéim	18
H. (1) Pionósú	20
H. (2) Sceithirí	30
I. Iomarcaíocht/Dócmhainneacht	33
J. Cosaint Daoine Óga ag an Obair	35
K. Fógra Íosta.....	36
Aistriú Gnóthais	37
N. Obair ar Théarma Socraithe & Pháirtaimseartha	38
P. Saoire Thuismitheoireachta, Chúramóirí, Mháithreachais agus Uchtála	40
Q. Obair Ghníomhaireachta.....	44
R. Sonraí do ghearáin	45
S. Dearbhú & Síniú	45

Cathain ba cheart duit an Fhoirm seo a chomhlánú?

Muna bhfuil rochtain agat ar an idirlíon ba cheart duit an fhoirm ghearáin seo a úsáid chun gearáin a dhéanamh leis an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre maidir le sárúithe líomhnaithe de reachtaíocht fhostaíochta, chomhionannais, chomhchéime agus chaidreamh oibreachais áirithe.

Conas an fhoirm seo a chomhlánú

Is féidir an fhoirm seo a chomhlánú de lámh, a shíniú agus a phostáil. Le cabhrú leat do ghearán a dhéanamh tá foirm r-Gearán ar fáil chomh maith ar líne ag www.workplacerelations.ie. Ansin níl le déanamh agat ach na sonraí atá riachtanach a líonadh isteach agus an cnaipe ‘Taisceadh’ a úsáid agus thaiscfeadh an gearán go leictreonach ar bhealach slán agus rúnda don Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre.

Cathain nár cheart an Fhoirm seo a úsáid?

Níor cheart an Fhoirm seo a úsáid nuair:

- 1) atáthar ag achomharc cinneadh a rinne Oifigeach Breithnithe Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre faoi reachtaíocht fhostaíochta, chomhionannais agus caidreamh oibreachais áirithe.
- 2) atáthar ag tarchur comhdhíospóid don Chúirt Oibreachais nó Seirbhísí Chomhréitigh agus Idirghabhála Chaidreamh san Áit Oibre.
- 3) atáthar ag lorg forfheidhmithe cinnithe nó cinneadh a rinneadh faoi reachtaíocht fhostaíochta, chomhionannais agus caidreamh oibreachais áirithe.
- 4) atáthar ag déanamh tarchuir chuig an Chúirt Oibreachais faoi Alt 20(1) nó Alt 20(2) an Acht um Caidrimh Thionscail 1969.

Conas a oibríonn an Fhoirm?

Is iad seo a leanas na céimeanna a bhaineann le comhlánú na Foirme seo:

1. Iarrfar ort uimhreacha teagmhála agus sonraí áirithe eile a sholáthar don Ghearánach/Fostaí agus an Freagróir/Fostaí (Féach Cuid A)
2. Iarrfar ort an Réimse Ginearálta ina dtiteann an gearán a chur in iúl (mar sh. Pá, Uaireanta Oibre, Comhionannas, Pinsin, Iomarcaíocht, Caidreamh Oibreachais srl.). Sonraítear na huimhreacha bainteacha do gach réimse ar leathanach 1. Ní gá duit ach an chuid ábhartha a chomhlánú. (Féach Codanna B-P)
3. Maidir le gach ceann de na réimsí ginearálta roghnaithe, iarrfar ort an Gearán sonrath a roghnú (mar sh. faoi ‘Pá’ d’fhéadfá a roghnú nach bhfuarthas duillíní pá, teip an t-íosráta reachtúla a íoc, srl.) Tá sonraí na Nótaí sa doiciméad seo ar fáil ar fud na foirme.

4. Beidh ort rogha sásaimh a roghnú ansin (mar sh. Oifigigh Breithnithe nó Cigirí, ag braith ar na seirbhísí Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre atá oiriúnach do do ghearán. Tá eolas ginearálta maidir leis na roghanna sásaimh ar fáil sa doiciméad seo.
5. D'fhéadfaí go n-iarrfar ort sonraí breise atá riachtanach chun gearáin áirithe a phróiseáil a sholáthar (Féach Cuid R).
6. Iarrfar ort ansin an gearán a scríobh amach go mionsonraithe i d'fhocail féin, nó, i gcás gearáin ag líomhnú dífhostú inchiallaithe nó leithcheal (fostaíocht agus pinsin), beidh ort ráiteas foirmeálta a dhéanamh.
7. Ní mór an Fhoirm Ghearáin a shíniú ansin agus a sheoladh chuig:

**An Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre
Eolas & Seribhísí do Chustaiméirí
Bóthar Uí Bhriain
Ceatharlach
R93 W7W2**

(Nó trí DX go 271001 Ceartharlach 2)

Iaigh cóipeanna de chomhfhreagrais ábhartha ar bith idir tú féin agus an freagróir san ábhar, le do thoil.

Cad a tharlóidh maidir le mo Ghearán?

Ba cheart tabhairt faoi deara gur féidir le hOifigeach Breithnithe, ag am ar bith, gearán a dhíbhe má tá sé nó sí den tuairim go bhfuil sé suaibhreasach nó cráiteach.

Nuair atá an gearán faighte ag an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre agus nuair atá sé cláraithe gheobhaidh tú admháil mionsonraithe chomh maith le heolas ar na chéad céimeanna eile. Léireofar Uimhreacha Tagartha Iarratais agus Gearáin Sonrach ar an admháil sin ar cheart a úsáid i gcomhfhreagras nó teachtaireachtaí ar fad ina dhiaidh sin.

Tabhair faoi deara gur i gcásanna ar fad ina dteipeann ar ghearán a bheith breithnithe ag Oifigeach Breithnithe Chomisiún um Chaidreamh san Áit Oibre, cóipeálfar cóip den fhoirm seo agus comhfhreagras bainteach ar fad do, agus malartaithe idir, p(h)áirtithe an ghearáin.

I gcásanna áirithe is féidir leis an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre dul i dteagmháil leis an nGearánach agus an Freagróir chun an dá pháirtí a spreagadh agus a éascú saincheisteanna a réiteach mar mhalairt ar éisteacht fhoirmeálta nó iniúchadh (Seirbhís Idirghabhála).

Muna bhfuil an dá pháirtí sásta páirt a ghlacadh i réiteach/idirghabháil luath nó má tá iarrachtaí ar réiteach/idirghabháil luath neamhrathúil, traschuirfear an gearán chuig Oifigeach Breithnithe.

Cá háit a bhfaighidh mé tuilleadh eolais?

Is féidir tuilleadh eolais maidir le reachtaíocht fhostaíochta, chomhionannais agus chaidreamh oibreachais a fháil ar www.workplacerelations.ie nó trí ghlaoch ar líne faisnéise an Choimisiúin um Chaidreamh san Áit Oibre ar 0818 80 80 90.

Tá tagairtí do na Nótaí thíos ar fáil ar fud na foirme ghearáin í féin.

A. Sonraí an Ghearánaigh & an Fhreagróra

Nóta A1: Comhlánaigh an chuid seo má tá Cuideachta, Comhlacht Ionadaíoch Fostóra nó Comhlacht Ionadaíoch Fostaithe (Ceardchumann) ag déanamh an gearán mar sh. faoi Alt 32 den Acht Caidrimh Thionscail 1946 nó Alt 10 den Acht Caidrimh Thionscail 1969.

Nóta A2: Nuair nach fostaí an gearánach cuir isteach ‘Neamhinfeidhmithe’. Más fostaí thú ach ní oibríonn tú a thuilleadh don fhostóir a bhfuil tú ag déanamh an ghearáin seo ina choinne luaigh an post a bhí agat ag an am fostaíochta sin.

Nóta A3: I gcás gur fhostóir é an Freagróir ní mór duit cinntiú go bhfuil an fhostóir ainmnithe i gceart. Chun na críche sin ba cheart duit na sonraí a sheiceáil ag an Oifig um Chlárú Cuideachtaí (OCC) ag www.cro.ie áit ina bhfuil stádas cuideachta ar fáil chomh maith mar sh. Faoi Leachtú nó faoi Ghlacadóireacht. Ba cheart duit d’fhoirm P45, P60 agus Deimhniú Cánach ÍMAT a sheiceáil chun an ainm ceart a fháil.

Más oibrí ghníomhaireachta thú ba cheart duit sonraí na Gníomhaireachta Fhostaíochta a sholáthar anseo. Iarrfar ort ag céim níos déanaí sonraí an fhostóra dá bhfuil tú fruilithe ag an ngníomhaireacht fhostaíochta

Nuair a bhaineann do ghearán le sárú de Rialacháin Aistrithe Gnóthais, cuir isteach sonraí d’fhostóra reatha (.i. an tAistrí) anseo. Iarrfar ort sonraí teagmhála d’iarfhostóra (.i. an tAistreoir) má dheimhníonn tú go mbaineann ceann amháin nó níos mó de na gearáin le Rialacháin Aistrithe Gnóthais.

Nóta A4: Cuir isteach ainm agus sonraí teagmhála anseo duine éigin i d’áit oibre ar féidir linn teagmháil a dhéanamh leis/leí maidir le hábhair ar fad a bhaineann leis an ngearán seo. Ba cheart don ainm seo a bheith ina (h)oifigeach na cuideachta.

Nóta A6: Comhlánaigh an chuid seo má tá cuideachta ag déanamh an ghearáin.

Nóta A7: Roghnaigh an phríomhghníomhaíocht/earnáil ghnó ón mhéid seo a leanas: (Cóiríocht agus Seirbhís Bhia), (Riarachán & Seirbhísí Tacaíochta), (Talmhaíocht, Foraoiseacht, Iascaireacht), (Tógáil), (Oideachas), (Airgeadas & Árachas), (Sláinte Daonna & Obair Shóisialta), (Monaraíocht), (Gníomhaíochtaí Sheirbhíse Eile), (Proifeisiúnta, Eolaíoch & Teicniúil), (Riarachán Poiblí & Cosaint), (Trádáil Mórdhíola & Miondhíola).

Nóta A9: Tabhair faoi deara nuair a roghnaítear an rogha ‘Tá’ go n-eiseofar comhfhreagrais ar fad don Ionadaí amháin. Tabhair faoi deara nuair a roghnaítear an rogha ‘Níl’ go n-eiseofar comhfhreagrais ar fad duit amháin (an Gearánach).

Nóta A10: Cinntigh go bhfuil an tIarfhostóir (Aistreoir) ainmnithe i gceart. Chun na críche sin ba cheart duit na sonraí a sheiceáil ag an Oifig um Chlárú Cuideachtaí (OCC) ag www.cro.ie. Ba cheart duit d’fhoirm P45, P60 agus/nó Deimhniú Cánach ÍATE don ainm ceart. Tabhair faoi deara nuair a bhaineann do ghearán le sárú ag an Aistreoir de na Rialcháin Aistrithe Gnóthais, measfar an tAistreoir a bheith ina fhreagróir agus tabharfar cóip de do ghearán dó/dí.

B. Pá

Nóta B1: Ceapann an tAire Post, Fiontar agus Nuálaíochta Oifigigh Breithnithe den Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre (CSAO) i ndiaidh comórtais oscailte réachtáilte don Seirbhís um Cheapacháin Phoiblí. Fiosraíonn Oifigigh Breithnithe gearáin nó díospóidí, tugann siad deis do pháirtithe an ghearáin nó díospóide a bheith cloiste de réir na forála sásaimh cuí. Tá an fhoráil sásaimh chuí leagtha amach sa nóta eolais leis na roghanna sásaimh thíos. Tugtar cinneadh an Oifigigh Breithnithe, atá foilsithe, don dá pháirtí. Tá cinntí in-fheidhmithe sa Chúirt Dúiche. Is féidir le ceachtar de na páirtithe Cinntí an Oifigigh Breithnithe a achomharc don Chúirt Oibreachais.

Ní féidir le hOifigigh Breithnithe aird a thabhairt ar ghearán má cuireadh in iúl é don Ard-Stiúrthóir an CSAO i ndiaidh deireadh na tréimhse de 6 mí ag tosú ar dháta an sáraithe lena mbaineann an gearán nó ar dháta eile a d’fhéadfadh a bheith leagtha amach in Alt 41(6) den Acht um Chaidreamh san Áit Oibre, 2015. Is féidir le hOifigeach Breithnithe aird a thabhairt ar ghearán nó díospóid, áfach, a chuirtear i láthair nó tarchurtha i ndiaidh deireadh na tréimhse chuí má tá sé/sí sásta go raibh teip an ghearáin a chur i láthair nó an díospóid a tharchur laistigh den tréimhse sin mar gheall ar chúis réasúnach.

Stiúrtar imeachtaí roimh Oifigeach Breithnithe ar bhealach seachas go poiblí. Is féidir le hOifigeach Breithnithe, nuair a mheasann sé/sí go bhfuil sé oiriúnach, cead a thabhairt do dhuine (seachas páirtí ghearáin nó díospóide) dul in éineacht leis an ngearánach nó freagróir ag éisteach na n-imeachtaí agus chun ionadaíocht a dhéanamh don ghearánach nó freagróir, de réir mar is cuí, sna himeachtaí.

Is féidir le hOifigeach Breithnithe, ag am ar bith, gearán a dhíbhne má tá sé nó sí den tuairim go bhfuil sé suaibhreasach nó cráiteach.

Nóta B2: Ceapann Ard-Stiúrthóir an Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre (CSAO) oifigigh d’Aire Post, Fiontar agus Nuálaíochta a bheith ina gcigirí faoin Acht um Chaidreamh san Áit Oibre, 2015.

Is féidir le cigirí, i measc eile, dul isteach ag amanna réasúnta ar fad in áit oibre ar bith, iniúchadh a dhéanamh ar agus cóipeanna a thógáil de, leabhar, taifid nó doiciméid eile nó sleachta uathu a thógáil agus leabhair, doiciméid nó taifid sin a bhaint agus a choimeád.

Is féidir le cigirí éileamh ar dhuine ar bith ag an áit oibre eolas agus cúnamh sin a thabhairt don chigire gur féidir le cigire a éileamh go réasúnta chun críche a f(h)eidhmeanna agus éileamh ar dhaoine den chineál sin leabhair, doiciméid nó taifid eile a thabhairt. Is féidir le cigirí éileamh ar fhostóirí agus fostaithe ceisteanna a fhreagairt.

Nuair a aimsíonn cigirí sárú de reachtaíocht fhostaíochta tarraingáítear é seo ar aird an fhostóra agus ordaítear ar an bhfostóir an sárú a réiteach agus íocaíochtaí ar bith a dhéanamh nó cearta nó leasanna nár deonaíodh ag eascair ón sárú sin a chur ar ais. I gcás sárúithe áirithe (Féach Nótaí Eolais a bhaineann leis na roghanna sásaimh atá ar fáil faoi ghearáin sonracha), eiseoidh cigirí Fógraí Comhlíonta d'fhostóirí ag leagaint amach na céimeanna ar cheart d'fhostóir a thógáil chun dul i bhfeidhm ar chomhlíonadh. Is féidir le Fostóirí achomharc i gcoinne fhógraí den chineál sin don Chúirt Oibreachais cé gur féidir cinntí na Cúirte Oibreachais sna cúrsaí seo a achomharc don Chúirt Chuarda. Is cion in-ionchúisithe é teip ordú na Cúirte Chuarda a chomhlíonadh.

I gcás cionta áirithe faoi reachtaíocht fhostaíochta (féach Nótaí Eolais a bhaineann leis na roghanna sásaimh atá ar fáil faoi ghearáin sonracha) is féidir le cigirí Fógraí Íocaíocht Shocráithe a eisiúint. Má theipeann ar an duine nó má dhiúltaíonn an duine ar a sheirbheáiltear an fógra an táille a íoc d'fhéadfadh an t-ábhar a bheith curtha ar aghaidh don Chúirt Dúiche áit ar féidir leis an gcosantóir a staid a chosaint ar an ngnáthbhealach.

Nóta B4:

Tugann Alt 14 den Acht um Pá Íosta Náisiúnta, 2000 an teidlíocht ar ráta Íosta Íocaíochta Náisiúnta in aghaidh na huaire. Chun fáil amach cad é an ráta reatha in aghaidh na huaire téigh chuig an táb eolais ar www.workplacerelations.ie Faoi Alt 23 den Acht is féidir le fostaí ráiteas scríofa a iarraidh óna f(h)ostóir de mheánráta íocaíochta in aghaidh na huaire an fhostaí.

Tabhair faoi deara nach féidir leis an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre plé le gearán a bhaineann leis an íosráta íocaíochta náisiúnta seachas: a) nuair a fuair an gearánach ráiteas óna f(h)ostóir a) ráiteas dena m(h)eánráta íocaíochta in aghaidh na huaire nó b) nuair is féidir leis an ngearánach léiriú gur iarr sé/sí ar ráiteas ach níor sholáthair an fhostóir an ráiteas sin.

Nóta B5:

Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le díospóid a bhaineann le teidlíochtaí fhostaí faoin Acht seo -

(a) ordú don fhostóir an fostaí a íoc—

(i) dámhachtain riaráistí, a bheith ar an difríocht idir aon suim íochta nó ceadaithe ag an bhfostóir don fhostaí d'íocaíocht agus an íos-suim a raibh an fostaí i dteideal a bheith íochta nó ceadaithe de réir an Achta seo maidir leis an tréimhse lena mbaineann an gearán, agus

(ii) costais réasúnta an fhostaí i ndáil leis an ngearán,

(b) dualgas go réitíonn an fhostóir, cúrsaí ar bith, lena n-áirítear íocaíocht suim ar bith, maidir lena bhfuil an fhostóir ag sárú an Achta 2000, nó

(c) an dá ordú sin agus dualgas sin, mar a mheasann an tOifigeach Breithnithe a bheith oiriúnach.

Nóta B6: Is cion in-ionchúisithe é sárú den fhoráil a bhaineann leis an ngearán seo. Nuair atá forais réasúnta ag iniúchóir creidiúint go ndearna duine an cion seo, is féidir leis an iniúchóir comhairle a chur ar an duine sin faoi fhorais an iniúchóra a bheith sásta gur tharla cion agus éileoidh sé ar an bhfostóir gníomh nó gníomhartha den chineál sin a dhéanamh nó staonadh ó iad a dhéanamh

mar atá sonraithe sa fógra roimh dáta a shonraítear. Is féidir leis an gCoimsiún um Chaidreamh san Áit Oibre imeachtaí dlíthiúla a thionscnamh maidir leis an gcion seo.

Nóta B9: Forálann Alt 14(1) den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 gur féidir cúiteamh as obair Dé Domhnaigh a thabhairt trí mheáin cheann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas a) íocaíocht liúntais b) ráta íocaíochta an fhostaí a mhéadú ar shlí eile nó c) saoire íochta ó obair a dheonú don fhostaí.

Nóta B10: Forálann Alt 4 den Acht um Íoc Pá 1991 go gcaithfidh le fostóirí eagrú go dtugtar ráiteas scríofa pá (duillín pá) do gach fostaí le gach íocaíocht pá. Má íoctar pá trí aistriú creidmheasa, ba cheart an ráiteas pá a thabhairt don fhostaí chomh luath agus is féidir i ndiaidh tarlúint an aistriú creidmheasa. I ngach cás eile, ní mór don ráiteas pá a bheith in éineacht leis an íocaíocht phá.

Nóta B11: Is cion é sárú den fhoráil a bhaineann leis an ngearán seo. Nuair atá forais réasúnta ag cigire creidiúnt go ndearna duine an cion seo, is féidir leis an gcigire Fógra Íocaíocht Shocraithe a thabhairt don duine ag maíomh go líomhnaítear go ndearna an duine an cion sin agus ag comhairliú má íoctar an táille (suas go €2,000) nach rachaidh an t-ábhar ar aghaidh chuig an Chúirt. Má theipeann ar an duine nó má dhiúltaíonn an duine an táille a íoc, áfach, is féidir leis/léi an t-ábhar a thabhairt ar aghaidh chuig an Chúirt Dúiche áit inar féidir leis an gcosantóir a staid a chosaint ar an ngnáthbhealach.

Nóta B12: Forálann Alt 4 den Acht um Íoc Pá, 1991 go gcaithfidh le gach ráiteas pá (duillín pá) an ollsuim pá iníochta don fhostaí a léiriú agus miondealú a dhéanamh ar nádúr agus suim gach asbhaint. Cuireann an tAcht dualgas ar an bhfostóir caitheamh le heolas cuimsithe i ráiteas pá go rúnda. Is ráiteas bailí pá é ráiteas pá a chuimsíonn botún nó easnamh ar choinníoll gur féidir léiriú go raibh an botún nó an t-easnamh mar gheall ar bhotún cléireachais nó go ndearnadh é de thaisme é ar shlí eile agus le hintinn mhaith.

Nóta B13: Tá cead ag fostóir na hasbhaintí seo a leanas a dhéanamh ó phá fhostaí: Aon asbhaint éilithe nó údaráithe i ndlí (mar sh. ÍMAT nó ÁSPC), aon asbhaint udaráithe ag téarma i gconradh fhostaí (mar sh. ranníocaíochtaí pinsin nó easpaí scipéid áirithe) nó aon asbhaint a comhaontaíodh i bhfoirm scríofa roimh ré ag an bhfostáí (mar sh. suibscríbhinn árachas sláinte, suibscríbhinn ballraíochta spóirt nó club sóisialta). Forálann Alt 5 den Acht um Íoc Pá 1991 nach féidir le fostóir asbhaint a dhéanamh ó phá fhostaí seachas (a) má eascraíonn an asbhaint ó ghníomh nó faille fhostaí nó (b) má tá an asbhaint maidir le soláthar don fhostaí ag an bhfostóir d'earraí nó seirbhísí atá riachtanach don fhostaíocht (mar sh. soláthar nó glanadh éide oibre).

Nóta B14: Forálann Alt 5 den Acht um Íoc Pá 1991 gur ar éigean d'fhostóir pá a íoc atá iníochta i gceart d'fhostaí. Tabhair faoi deara gur ceart gearáin maidir le neamh-fháil íocaíocht shaoire agus Saoire Phoiblí a dhéanamh faoin Réimse Gearáin Ginearálta: (C) Uaireanta Oibre.

Nóta B15: Sonraíonn Alt 2 den Acht um Íoc Pá, 1991 réimse modhanna íocaíochta pá atá inghlactha go dlíthiúil. Cuimsíonn siad: Seic, Pá-Ordú, Ordú Airgid, Barántas Ordú Íocaíochta, Aistriú Creidmheasa agus Airgead Tirim.

Nóta B17: Éilíonn réimse reachtaíocht fhostaíochta ar fhostóirí comhlíonadh le riachtanais reachtúla a léiriú. I go leor cásanna is féidir le teip thaifid a choinneáil a bheith ina cion in-ionchúisithe ag an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre. Is féidir le hiniúchadh taifid sáruihte ar reachtaíocht fhostaíochta a aithint. I gcásanna den chineál sin, ordaítear ar an bhfostóir an cúinse a réiteach (lena n-áirítear cúrsaí a bhaineann le coinneáil taifid) agus nuair is cuí aon phá dlite atá neamhíochta a íoc. Forálann reachtaíocht áirithe gur féidir tús a chur le himeachtaí dlíthiúla chun comhlíonadh a chinntiú. Forálann Rialúchán 12 de I.R. Ui. 36 de 2012 – Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Iompar Bóthair) (Eagrú Ama Oibre Daoine i mbun Gníomhaíochtaí Soghluaiste Iompair ar Bhóithre) 2012 go gcoinneoidh fostóir taifead de phatrún oibre an oibrí taistil maidir le tiomáint, obair eile, sosanna, sosanna laethúla agus seachtainiúla agus tréimhsí infhaighteachta.

Nóta B18: Is éard is tréimhse thagartha pá ann ná an tréimhse, a roghnaíonn fostóir, faoina ndéantar cinneadh maidir le cé acu an bhfuil fostaí ag fáil an ráta íosta náisiúnta pá lena linn nó nach bhfuil. Is féidir seachtain, coicís nó tréimhse ar bith níos lú ná mí a bheith mar thréimhse thagartha pá.

Nóta B20: Forálann Alt 7 den Acht um Fhógra Íosta agus Téarmaí Fostaíochta, 1973 gur féidir le fostaí glacadh le híocaíocht in aonad an tréimhse fógra íosta atá bainteach d'fhoirceannadh fostaíocht an fostaí sin. Forálann an tAcht um Íoc Pá, 1991 do ghearáin don Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre i gcás asbhaintí neamhdhleathacha ó phá. Cuimsíonn pá sa comhthéacs seo aon suim iníochta don fostaí ar fhoirceannadh ag an bhfostóir dena c(h)onradh fostaíochta gan réamhfhógra cuí den fhoirceannadh a thabhairt don fostaí (.i. aon suim íochta in aonad tabhairt fógra den chineál sin).

Nóta B21: Nuair atá cigire sásta gur sháraigh fostóir an fhoráil seo, d'fhéadfadh le cigire Fógra Comhlíonta a eisiúint ar an bhfostóir. Maífidh an Fógra Comhlíonta na forais don chigire a bheith sásta gur tharla sárú agus éileoidh sé/sí ar an bhfostóir gníomh nó gníomhartha den chineál sin a dhéanamh nó staonadh ó iad a dhéanamh mar atá sonraithe sa fógra roimh dáta a shonraítear.

Seirbheálfaidh cigire, má tá sé/sí sásta gur chomhlíonaigh an fostóir i gceist le Fógra Comhlíonta, fógra scríofa ar an bhfostóir go bhfuil sé nó sí sásta. Is féidir le cigire Fógra Comhlíonta a aistharraingt ag am ar bith.

Is féidir le fostóir achomharc a dhéanamh don Chúirt Oibreachais i gcoinne gnéithe ar fad nó ceann ar bith den Fhógra Comhlíonta. Daingneoidh an Chúirt Oibreachais i ndiaidh éisteachta ar achomharc an Fhógra Comhlíonta, aistarraingeoidh sí an Fógra Comhlíonta nó aistarraingeoidh sí an Fógra Comhlíonta agus éileoidh sí ar an bhfostóir ar a bhfeidhmíonn an fógra treoracha sin a d'fhéadfadh leis an gCúirt Oibreachais a thabhairt a chomhlíonadh. Is féidir cinneadh na Cúirte Oibreachais a achomharc ag an gCúirt Chuarda. Is cion in-ionchúisithe é teip ordú na Cúirte Chuarda a chomhlíonadh.

Nóta B22: Má fhaigheann an tOifigeach Breithnithe go bhfuil údar maith le gearán faoi shárú d'alt 5 den Acht 1991 maidir le hasbhaint déanta ag fostóir ó phá fhostaí nó fáil ó fhostaí ag fostóir d'íocaíocht, in iomlán nó i bpáirt, cuimseoidh sé/sí ordú don fhostóir cúiteamh de shuim (má tá cúiteamh ar bith ann) a mheasann sé/sí a bheith réasúnta a íoc sna cúinsí nach dtéann thar-

(a) glanshuim an phá (i ndiaidh asbhaint dleathach a dhéanamh)-

(i) i gcás inar bhain an gearán le hasbhaint, a íocfaí don fhostaí i dtaca leis an seachtain a tháinig díreach roimh dáta na hasbhainte muna ndearna an asbhaint, nó

(ii) i gcás inar bhain an gearán le híocaíocht, a d'íocfaí don fhostaí i dtaca leis an tseachtain a tháinig díreach roimh dháta na híocaíochta, nó

(b) Má tá suim na hasbhainte nó íocaíochta níos mó ná an tsuim a ndéantar tagairt dó in alt (a), dhá oiread na hiarshuime.

Ní thabharfaidh Oifigeach Breithnithe cinneadh maidir le hasbhaint nó íocaíocht a ndéantar tagairt dó/dí thuas ag am ar bith i ndiaidh tosú na héisteachta i gcúirt tugtha ag an bhfostaí i gceist maidir leis an asbhaint nó íocaíocht.

Níl fostaí i dteideal aon suim in imeachtaí i gcúirt maidir le hasbhaint nó íocaíocht a aisghabháil i ndiaidh d'Oifigeach Breithnithe cinneadh a thabhairt maidir leis an asbhaint nó íocaíocht.

Nóta B23: Forálann alt 23 den Acht um Pá Íosta Náisiúnta, 2000 gur féidir le fostaí ráiteas scríofa de mhéanráta íocaíochta in aghaidh na huaire an fhostaí a iarraidh ón a f(h)ostóir do thréimhse thagartha pá (seachas tréimhse thagartha pá reatha an fhostaí) ag titim laistigh den tréimhse 12 mí a tháinig díreach roimh an iarratais.

Nóta B24: Nuair atá cigire sásta gur sháraigh fostóir an fhoráil seo, is féidir le cigire Fógra Comhlíonta a eisiúint ar an bhfostóir. Mafidh an Fógra Comhlíonta na forais don chigire a bheith sásta gur tharla sárú agus éileoidh sé ar an bhfostóir gníomh nó gníomhartha den chineál sin a dhéanamh nó staonadh ó iad a dhéanamh mar atá sonraithe sa fógra roimh dáta a shonraítear.

Seirbheálfaidh cigire, má tá sé/sí sásta gur chomhlíonaigh an fostóir i gceist le Fógra Comhlíonta, fógra scríofa ar an bhfostóir. Is féidir le cigire Fógra Comhlíonta a aistharraingt ag am ar bith.

Is féidir le fostóir achomharc a dhéanamh sa Chúirt Oibreachais i gcoinne ghnéithe ar fad nó ceann ar bith den Fhógra Comhlíonta. Daingneoidh an Chúirt Oibreachais i ndiaidh éisteachta ar achomharc an Fhógra Comhlíonta nó aistarraingeoidh sí an Fógra Comhlíonta agus éileoidh sí ar an bhfostóir ar a bhfeidhmíonn an fógra treoracha den chineál sin a d'fhéadfadh leis an gCúirt Oibreachais a thabhairt a chomhlíonadh. Is féidir cinneadh na Cúirte Oibreachais a achomharc sa Chúirt Chuarda. Is cion in-ionchúisithe é teip ordú na Cúirte Chuarda a chomhlíonadh. Forálann Alt 6A den Acht 1994 gur féidir le Cigirí, nuair a mheasann sé/sí go bhfuil sé oiriúnach, ordú a thabhairt don fostóir alt 3 den Acht 1994 a chomhlíonadh.

Nóta B25: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú den Acht 1997 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil chuí a chomhlíonadh,

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den tsuim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

C. Uaireanta Oibre

Nóta C2: Forálann Alt 11 den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 go bhfuil fostaithe (lena n-áirítear Dochtúirí in oiliúint) i dteideal sos de ar a laghad 11 uair comhleanúnach i ngach tréimhse de 24 uair.

Ní mór do rialacháin, comhaontuithe comhchoiteann, comhaontuithe fostaíochta cláraithe nó orduithe rialaithe fostaíochta a dhíolmhaíonn gníomhaíocht ar bith ó fheidhmiú Alt 11 foráil a chuimsiú le cinntiú go mbíonn sos laethúil ag fostaithe atá coibhéiseach leis an dtréimhse sonraithe ag Alt 11.

Nóta C3: Forálann Alt 12 den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 do sos de ar a laghad 15 nóiméad in aghaidh gach 4 uair agus 30 nóiméad agus sos de ar a laghad 30 nóiméad gach 6 uair. Is féidir nach bhfeidhmeoidh an teidlíocht faoi alt 12 ar shosanna do ghníomhaíochtaí cuimsithe ag rialacháin, comhaontuithe comhchoiteann, comhaontuithe fostaíochta cláraithe nó orduithe rialaithe fostaíochta. I gcásanna mar sin, áfach, tá an fostaí i gceist i dteideal sosanna a d'fhéadfadh a mheastar a bheith coibhéiseach leo siúd ar a ndéantar foráil faoi alt 12 dóibh. Forálann Rialacháin um Eagrú Ama Oibre (Sosanna ag Obair d'fhostaithe Siopa) 1998 go gceadófar sos d'uair amháin **d'fhostaithe siopa** a chuimsíonn a gcuid uaireanta oibre na huaireanta ó 11.30r.n. go 2.30 i.n., i ndiaidh 6 uair oibre, agus ní mór don sos tosú idir na huaireanta sin. Tá **oibríthe taistil iompair ar bhóithre** i dteideal sos de ar a laghad 30 nóiméad i ndiaidh 6 uair ag obair agus sos de ar a laghad 45 nóiméad laistigh de gach 9 uair oibríthe Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Iompar Bóthair) (Eagrú Ama Oibre do Dhaoine i mbun Gníomhaíochtaí Soghluaiste Iompair ar Bhóithre) 2012 (I.R. Ui. 36 de 2012). Tá **tiománaithe treanacha ar sheirbhísí thrasteorann** i dteideal sos de ar a laghad 45 nóiméad nuair atá an lá oibre níos faide ná 8 uair agus do sos de ar a laghad 30 nóiméad nuair atá an am oibre idir 6 agus 8 uair (Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Coinníollacha Oibre d'Oibríthe Taistil atá páirteach i Seribhísí Treasteorann Comh-Inoibrítheach san Earnáil Iarnróid) 2009 (I.R. Ui. 377 de 2009).

Nóta C4: Forálann Alt 13 den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 go bhfuil fostaithe (lena n-áirítear Dochtúirí in oiliúint) i dteideal, i ngach tréimhse de 7 lá, sos de ar a laghad 24 uair comhleanúnach . Beidh an t-am a dtosaíonn an sos seachtainiúil ag am a dtagann díreach i ndiaidh sos laethúil. Nuair nach raibh sé indéanta sos seachtainiúil de ar a laghad 24 uair comhleanúnach i dtréimhse de 7 lá a sholáthar, is féidir leis an bhfostóir, mar rogha eile, dhá shos de ar a laghad 24 uair comhleanúnach a sholáthar sa tréimhse 7 lá ina dhiaidh sin.

Ní mór do rialacháin, comhaontuithe comhchoiteann, comhaontuithe fostaíochta cláraithe nó orduithe rialaithe fostaíochta a dhíolmhaíonn gníomhaíocht ar bith ó fheidhmiú Alt 13 foráil a chuimsiú le cinntiú go mbíonn sos laethúil ag fostaithe atá coibhéiseach leis an dtréimhse sonraithe ag Alt 13.

Nóta C5: Forálann Alt 15 den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 nach féidir le fostóirí cead a thabhairt d'fhostaithe (lena n-áirítear Dochtúirí in oiliúint) obair a dhéanamh, i ngach tréimhse de 7 lá, níos mó ná meánmhéid de 48 uair. Ríomhtar an meánmhéid thar tréimhse tagartha nach féidir dul thar 2 mí d'oibríthe oíche, 4 mí don chuid is mó d'fhostaithe, 6 mí d'fhostaithe áirithe (lena n-áirítear Dochtúirí in oiliúint) agus 12 mí d'fhostaithe cumhdaithe ag comhaontú comhchoiteann.

Nóta C6:Faoi alt 19 agus 20 den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 tuilleann fostaithe ar fad, lán-aimseartha, páirt-aimseartha, sealadacha nó ócáideach teidlíochtaí saoire ón am a dtosaíonn obair. Ag brath ar an am oibríthe, ba cheart teidlíochtaí saoire fhostaithe a bheith ríofa trí cheann amháin de na modhanna seo a leanas:-

(a) 4 seachtain oibre i mbliain saoire ina n-oibríonn an fostaí ar a laghad 1,365 uair (seachas nuair is bliain saoire atá ann ina aithríonn sé nó sí fostaíocht).

(b) 1/3 de sheachtain oibre in aghaidh na míosa a n-oibríonn an fostaí ar a laghad 117 uair.

(c) 8% de na huaireanta a oibríonn fostaí i mbliain saoire (ach faoi réir uasmhéid de 4 seachtain oibre).

Forálann Alt 20(2) den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 go n-íocfar an pá maidir le saoire bhliantúil an fhostaí don fhostaí roimh dó nó dí an tsaoire a thógáil. Tá **foireann chábáin agus pearsanra eitilte ar bord aerárthaí sibhialta** i dteideal saoire bhliantúil de ar a laghad 4 seachtain oibre i mbliain saoire. Tá pearsanra den gcineál seo i dteideal laethanta saor ó dhualgas agus fuireachas, a fhógraítear roimh ré, ag cuimsiú 96 lá áitiúil i ngach bliain, is féidir sosanna a chuimsiú, agus ar a laghad 7 lá áitiúil i ngach mí, is féidir sosanna a chuimsiú (Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Eagrú Ama Oibre) (Foireann Taistil in Eitlíocht Shibhialta) 2006- I.R. Ui. 507 de 2006). Forálann Alt 20(2) den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 go n-íocfar an pá i dtaca le saoire bhliantúil fhostaí don fhostaí roimh dó/dí an tsaoire a thógáil.

Nóta C7: Maidir le gach saoire phoiblí, tá fostaí i dteideal ceachtar:

(a) lá saor íoctha ar an lá saoire **nó**

(b) lá saor íoctha laistigh de mhí **nó**

(c) lá saoire bhliantúil breise **nó**

(d) pá lá saor breise mar is féidir leis an bhfostóir a chinneadh.

Má thiteann an lá saoire phoiblí ar lá ar a oibríonn an fostaí de ghnáth, tá an fostaí i dteideal lá saor íoctha don lá. Má thiteann an lá saoire phoiblí ar lá nach oibríonn an fostaí de ghnáth, tá an fostaí i dteideal cúigiú amháin dá g(h)náthphá seachtainiúil don lá nó ceachtar (b) nó (c) thuas mar is féidir gurb é cinneadh an fhostóra . (Alt 21 agus 22 den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997).

Nóta C9: Ba cheart d'fhostaithe ar a laghad réamhfhógra de 24 uair dá gcuid amanna tosaithe agus críochnaithe. Feidhmíonn an riachtanas seo amháin nuair nach sonraítear na gnáthamanna nó amanna rialta tosaithe agus críochnaithe i gconradh fostaíochta an fhostaí, in ordú rialaithe fostaíochta, i gcomhaontú fostaíochta cláraithe nó i gcomhaontú comhchoiteann. (Alt 17(1) den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997).

Nóta C10: Forálann alt 17(2) den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 gur ceart d'fhostaithe ar a laghad réamhfhógra de 24 uair a fháil d'uaireanta breise ar féidir éileamh orthu a dhéanamh.

Nóta C11: Feidhmíonn Alt 18 den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 do 'conarthaí náid uaireanta' nó 'cleachtais oibre náid uaireanta'. Cumhdaíonn sé seo cúinsí nuair, mar shampla, nuair a chuirtear fostaí abhaile toisc go bhfuil rudaí socair nó má iarrtar orthú a bheith ar fáil d'obair ach ní iarrtar orthú obair ar an lá. Má fhulaingíonn fostaí cailliúint mar ní oibríonn sé/sí uaireanta a iarrtar air/uirthi a obair nó a bheith ar fáil d'obair, cinntíonn forálacha náid uaireanta an Achta go gcúitítear sé/sí do 25% den am a bhíonn air/uirthi a bheith ar fáil nó 15 uair nó cibé acu an ceann is lú. mar sh. Má oibríonn conradh fostaíochta fhostaí chun an fostaí a éileamh a bheith ar fáil do 48 uair in aghaidh na

seachtaine, beidh sé/sí i dteideal íosíocaíocht de 12 uair fiú muna mbíonn sé de dhíth orthú na seachtaine sin a oibriú. Nó má iarrtar ar fhostaí a bheith ar fáil do 8 uair a oibriú agus ní ghlaóítear isteach chun obair é/í beidh sé/sí i dteideal íosíocaíocht de 2 uair.

Nóta C15: Nuair a stopann fostaí a bheith fostaithe agus nuair a fhanann saoire don bhliain reatha nó blianta roimhe a bheith tógtha, ba cheart don fhostaí a bheith cúitithe trí íocaíocht lá íocaíochta breise do gach lá de shaoire bhliantúil a cailleadh. (Alt 23(1) den Acht um Eagrú Oibre Ama, 1997).

Nuair a stopann fostaí a bheith fostaithe le linn na seachtaine ar an lá roimh Saoire Phoiblí agus d'oibrigh an fostaí sin le linn na 4 seachtain a tháinig roimh na seachtaine sin, ba cheart don fhostaí a bheith cúitithe trí íocaíocht de phá lá breise. (Alt 23 (2) den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997).

Nóta C16: Forálann Alt 16 (2) den Acht um Eagrú Ama Oibre, 1997 nach féidir le fostóir cead a thabhairt d'oibri oíche, i ngach tréimhse de 24 uair, níos mó ná 8 uair a oibriú nó meánmhéid de 8 uair ríofa thar tréimhse tagartha de 2 mí nó tréimhse eile is féidir a bheith leagtha síos i gcomhaontú comhchoiteann. Ciallaíonn oíche an tréimhse idir meánoíche agus 7 r.n. ar an lá ina dhiaidh sin. Sa mhéid go bhfuil **oibríthe taistil iompair ar bhóithre** atá cumhdaithe ag Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Iompar Bóthair) (Eagrú Ama Oibre do Dhaoine i mbun Gníomhaíochtaí Soghluaiste Iompair ar Bhóithre) 2012 (I.R. Ui. 36 de 2012) i gceist. Ciallaíonn “Obair oíche” aon obair déanta le linn na hoíche. Ciallaíonn “Oíche” a) maidir le hobair a bhaineann le feithiclí earraí, an tréimhse idir 00:00 uair agus 04:00 uair, agus b) maidir le hobair a bhaineann le feithiclí paisinéara, an tréimhse idir 01:00 uair agus 05:00 uair. Forálann Rialacháin 2012 nach rachaidh an am oibre d'oibríthe iompair ar bhóithre a dhéanann obair oíche i dtréimhse ar bith de 24 uair, thar 10 uair le linn na tréimhse sin.

Nóta C18: Más tiománaí nó comhalta foirne thú atá ag obair in iompar poiblí agus ní fhaigheann tú na sosanna a fhoráiltear dóibh faoi Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Iompar Bóthair) (Eagrú Ama Oibre do Dhaoine i mbun Gníomhaíochtaí Soghluaiste Iompair ar Bhóithre) 2012 (I.R. Ui. 36 de 2012), .i. sos de 30 nóiméad i ndiaidh 6 uair agus 45 nóiméad gach 9 uair.

Nóta C19: Más tiománaí thú atá rannpháirteach i seirbhísí traenach trasteorainn agus ní fhaigheann tú na sosanna a fhoráiltear dóibh faoi Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Coinníollacha Oibre d'Oibríthe Taistil atá páirteach i Seribhísí Treasteorann Comh-Inoibrítheach san Earnáil Iarnróid) 2009 (I.R. Ui. 377 de 2009), .i. sos de 45 nóiméad gach 8 uair agus 30 nóiméad nuair atá an lá oibre idir 6 agus 8 uair.

Nóta C20: Más tiománaí nó comhalta foirne thú atá ag obair in iompar bóthair agus is mian leat gearán a dhéanamh go n-oibríonn tú ar feadh níos mó ná 60 uair in aghaidh na seachtaine nó níos mó ná, meánmhéid de 48 uair i dtréimhse tagartha.

Nóta C21: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar an Acht 1997 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh sé nach raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí,
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil chuí a chomhlíonadh,

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta C23: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Rialacháin 2009 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir na forálacha bainteacha de na rialacháin a sáraíodh a chomhlíonadh;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don oibrí taistil, ach nach dtéann thar luach saothair de 2 bliain i dtaca le fostaíocht an oibrí taistil.

Nóta C24: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Rialacháin 2012 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir na forálacha bainteacha de na rialacháin a sáraíodh a chomhlíonadh;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don oibrí taistil, ach nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain i dtaca le fostaíocht an oibrí taistil.

Nóta C26: Forálann Alt 33(1) den Acht um Eagrú Oibre, 1997 nach bhfostóidh fostóir fostaí chun obair ar bith a dhéanamh i dtréimhse cuí nuair a oibríonn an fostaí d'fhostóir eile lena linn, seachas nuair nach dtéann comhiomlán na dtréimhsí a oibríonn fostaí sin do gach duine de na fostóirí sin faoi seach sa tréimhse cuí sin thar an tréimhse ar féidir leis an bhfostaí sin, go dlíthiúil faoin Acht seo, a bheith fostaíthe chun obair a dhéanamh d'fhostóir amháin sa tréimhse cuí sin.

Nóta C27: Forálann Alt 13 (2) den Acht um Shaoire Chúramóirí 2001, go mbeidh fostaí i dteideal saoire bhliantúil don chéad 13 seachtain d'asláithreacht ó obair ar shaoire chúramóirí.

Nóta C28: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Rialacháin 2006 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir na forálacha bainteacha de na rialacháin a sáraíodh a chomhlíonadh;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don oibrí taistil, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an oibrí taistil.

D. Téarmaí agus Coinníollacha Fostaíochta

Nóta D1: Alt 3 den Acht um Théarmaí Fostaíochta (Faisnéis), 1994 – Ní mór d'fhostóir ráiteas scríofa a thabhairt d'fhostaí ag cuimsiú sonraí de théarmaí fostaíochta fhostaí 2 mí ar a mhóille i ndiaidh tosú na fostaíochta.

Nóta D3: Forálann Alt 5 den Acht um Théarmaí Fostaíochta (Faisnéis), 1994 don uair nuair a dhéantar athrú nó tharlaíonn athrú i gceann ar bith de na sonraí de do Théarmaí & Coinníollacha Fostaíochta fógróidh an fostóir don fhostaí i bhfoirm scríofa de nádúr agus dáta an athraithe ar a mhóille 1 mí i ndiaidh don athrú a bheith i bhfeidhm. Nuair a éilítear ar fhostaí obair a dhéanamh lasmuigh den Stát do thréimhse de 1 mí ar a laghad, tabharfaidh an fostóir i gceist, roimh imeacht, ráiteas i bhfoirm scríofa leis na sonraí curtha leis don fhostaí. Ní fheidhmeoidh an tAcht seo do a) fostaíocht ina bhfuiltear ag súil le fostaí obair a dhéanamh don fhógraí sin do níos lú ná 8 uair in aghaidh na seachtaine b) fostaíocht ina bhfuil an fostaí i seirbhís leanúnach an fhógraí do níos lú ná 1 mí.

Nóta D5: Forálann Rialachán 11 de I.R. Ui. 36 de 2012 – Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Iompar Bóthair) (Eagrú Ama Oibre go Daoine i mbun Gníomhaíochtaí Soghluaiste Iompair ar Bhóithre) go bhfógróidh fostóir d'oibrí taistil d'fhorálacha na Rialacháin seo agus forálacha aon comhaontú comhchoiteann, ordú rialaithe fostaíochta nó comhaontú fostaíochta cláraithe atá in ann a bheith infheidhmithe don oibrí sin agus coinneoidh sé/sí cóip de na Rialacháin seo agus aon ordú rialacháin fostaíochta nó comhaontú fostaíochta réasúnta ar fáil d'iniúchadh ag amanna réasúnta ar fad.

Nóta D6: Forálann Rialachán 12 de I.R. Ui. 36 de 2012 – Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Iompar Bóthair) (Eagrú Ama Oibre go Daoine i mbun Gníomhaíochtaí Soghluaiste Iompair ar Bhóithre) go soláthróidh fostóir d'oibrí taistil a) cóip ar iarratas den taifead d'uaireanta oibrithe ag an oibrí, b) taifid den chineál sin a bhaineann leis an oibrí taistil ar féidir leis an oifigeach a éileamh a sholáthar don oifigeach forfheidhmithe, agus c) cóipeanna d'fhianaise dhoiciméadach atá i seilbh an fhógraí is féidir a bheith iarrtha ag an oibrí nó oifigeach a sholáthar don oibrí taistil nó d'oifigeach forfheidhmithe.

Nóta D8. Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar an Acht 1994:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) (i) deimhneoidh sé na sonraí ar fad nó aon cheann acu atá cuimsithe nó a dhéantar tagairt doibh i ráiteas ar bith tugtha ag an bhfostóir faoi alt 3,4,5 nó 6, nó (ii) athrú nó cuir le ráiteas ar bith den chineál sin don fheidhm aon míchrúineas nó easnamh sa ráiteas a cheartú agus measfar an ráiteas arna leasú nó a cuireadh leis a bheith tugtha don fhostaí ag an bhfostóir

Éileoidh sé ar an bhfostóir na forálacha bainteacha de na rialacháin a sáraíodh a chomhlíonadh;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir tabhairt nó cuir faoi deara go dtugtar don fhostaí i gceist ráiteas i bhfoirm scríofa ag cuimsiú sonraí den chineál sin is féidir a bheith sonraithe ag an Oifigeach Breithnithe,,

(d) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 4 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

E. Dífhostú Éagórach

Nóta E1: Feidhmíonn na hAchtanna d'fhostaithe thar an aois de 16 le ar a laghad 12 mí seirbhís leanúnach leis an eisceacht a) gargaolta an fhostóra a bhfuil cónaí orthu agus a oibríonn sa teach/feirm príobháideach céanna b) comhaltaí Óglaigh na hÉireann nó Gardaí c) printísigh FÁS a dífhostaíodh laistigh de mhí amháin chuig deireadh a p(h)rintíseacht (Alt 6 den Acht um Dhífhostú Éagórach 1977 go 2007). Ní fheidhmíonn an riachtanas do 12 mí seirbhís d'fhostaí a dífhostaíodh mar gheall ar cheann amháin den mhéid seo a leanas: a) ballraíocht chearchumainn fhostaí d) Cúrsaí ar bith a bhaineann le toircheas, páiste a shaolú nó cothú cíche a fheidhmiú c) ag feidhmiú nó ag beartú cearta ar shaoire chosanta nó asláithreacht cúram breithe a fheidhmiú d) ag feidhmiú nó ag bagairt cearta ar shaoire thuismitheoireachta, saoire fhoiche Dé nó saoire chúramóirí e) ag feidhmiú nó ag beartú cearta ar shaoire uchtála nó saoire uchtála bhreise a fheidhmiú f) ag feidhmiú nó ag beartú cearta faoin Acht um Nochtadh Cosanta a fheidhmiú. Muna bhfuil 12 mí seirbhíse agat is féidir leat cás a thógáil ag lorg breithniú ag an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre faoi na hAchtanna um Chaidreamh Oibreachais.

Nóta E2: Nuair a dhífhostaítear fostaí agus cinneann an oifigeach Breithnithe go bhfuil an dífhostú ina dhífhostú éagórach, beidh an fostaí i dteideal sásamh a chuimsíonn cibé acu den mhéid seo a leanas a mheasann an Oifigeach Breithnithe a bheith iomchuí le cúinsí ar fad san áireamh:

(a) aischur ag an bhfostóir den fhostaí sa phost a bhí aige/aici díreach roimh a d(h)ífhostú ar na téarmaí agus coinníollacha a fostaíodh é/í díreach roimh a d(h)ífhostú chomh maith le téarma go measfar an aischur a bheith tosaithe lá an dhífhostaithe, nó

(b) athfhostaíocht ag an bhfostóir den fhostaí ceachtar sa phost a bhí aige/aici díreach roimh a d(h)ífhostú nó i bpost difriúil a bheadh oiriúnach go réasúnta dó ar théarmaí agus coinníollacha atá réasúnta le cúinsí ar fad san áireamh,

(c) i) má thabhaíonn an fostaí cailliúint airgeadais ar bith atá incurtha leis an ndífhostú, íocaíocht dó/dí ag an bhfostóir de chúiteamh i dtaca leis an gcailliúint (nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain maidir leis an bhfostaíocht óna dífhostaíodh é/í faoin Acht um Nochtadh Cosanta, 2014 ní rachfar íocaíocht chúitimh thar 260 seachtain) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh, nó
ii) munar thabhaigh an fostaí cailliúint airgeadais den chineál sin, íocaíocht don fhostaí ag an bhfostóir de chúiteamh (má tá cúiteamh ar bith ann, ach nach dtéann thar luach saothair do 4 seachtain maidir leis an bhfostaíocht óna dífhostaíodh é/í) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh.

Nóta E3: Eascraíonn dífhostú inchiallaithe nuair a fhoirceannaíonn fostaí a c(h)onradh fostaíochta, le nó gan réamhfhógra, mar gheall ar iompar a f(h)ostóir. Ba cheart d'iompar a f(h)ostóra a bheith de chineál a bheadh sé réasúnta don fhostaí a c(h)onradh a fhoirceannadh gan réamhfhógra a thabhairt.

Nóta E4: Tá míniú de na téarmaí seo a leanas thíos:

Aiscur ag an bhfostóir den fhostaí sa phost a bhí aige/aici díreach roimh a d(h)ífhostú ar na téarmaí agus coinníollacha a fostaíodh é/í díreach roimh a d(h)ífhostú agus éileamh go n-íoctar pá an fhostaí tosaithe ó lá an dhífhostaithe.

Athfhostaíocht ag an bhfostóir den fhostaí ceachtar sa phost a bhí aige/aici díreach roimh a d(h)ífhostú nó i bpost difriúil a bheadh oiriúnach go réasúnta dó ar théarmaí agus coinníollacha atá réasúnta le cúinsí ar fad san áireamh.

Is féidir cúiteamh a dhámhachtain mar réiteach nuair nach bhfuil an dá reiteach eile measta a bheith oiriúnach ag ceachtar de na páirtithe. Tá sé teoranta do chailliúint airgeadais iarbhír de suas go holl-luach saothair do dhá bhliain; is féidir le holl-luach saothair ní hamháin tuarastal ach an costas don fhostóir de leasanna eile soláthartha don fhostaí a chuimsiú. Ní mór don fhostaí dífhostaithe fostaíocht eile a lorg i ndiaidh a d(h)ífhostaithe agus tabharfar teip é sin a dhéanamh san áireamh nuair atá cúiteamh á mheas. Faoin Acht um Nochtadh Cosanta, 2014 ní rachfar íocaíocht chúitimh thar 260 seachtain.

Nóta E5: Níl soláthar an t-eolas breise seo éigeantach. Tabhair faoi deara go dtabharfar cuireadh don fhreagróir/fostóir eolas a sholáthar maidir leis na saincheistanna céanna. Is í feidhm an t-eolas breise a lorg ná cabhrú leis an/na breithneoir(í) tuiscint a fháil ar cad atá comhaontaithe agus cad atá i ndíospóid idir na páirtithe chun an gearán a éisteacht/a bhreithniú chomh tapa agus is féidir. Ní bheidh na páirtithe teoranta ag an éisteacht don eolas a tugadh ar a gcuid foirmeacha faoi seach. Má tá easaontas idir an mhéid a mhaíonn na páirtithe ina gcuid foirmeacha faoi seach faoi ábhar áirithe éisteoidh an breithneoir faoi dheireadh le fianaise dhíreach ón dá thaobh agus cinneofar an saincheist mar chuid den phróiseas breithnithe.

Nóta E6: Muna bhfuil 12 mí seirbhíse agat agus creideann tú gur dífhostaíodh tú nó dífhostaíodh go hinchiallaithe thú agus **ní raibh** an dífhostú mar gheall ar aon cheann den mhéid seo a leanas: Ballraíocht Cheardchumainn, Toircheas, Ag feidhmiú mo cheart ar shaoire uchtála, Ag feidhmiú mo cheart ar shaoire fhoiche Dé, Ag feidhmiú mo cheart faoin Acht um Pá Íosta Náisiúnta, Ag feidhmiú mo cheart faoin Acht um Shaoire Chúramóirí nó Ag feidhmiú nó ag beartú cearta a fheidhmiú faoin Acht um Nochtadh Cosanta, ansin is é an rogha sásaimh atá ar fáil duit ná gearán a tharchur ag iarraidh breithniú ag an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre faoi na hAchtanna um Chaidreamh Oibreachais.

Nóta E7: Forálann Alt 14(1) den Acht um Dhífhostú Éagórach, 1977 go dtabharfaidh fostóir, 28 lá ar a mhóille i ndiaidh dó dul isteach i gconradh fostaíochta le fostaí, fógra i bhfoirm scríofa don fhostaí ag leagaint amach an nós imeachta a gcomhlíonfaidh an fostóir roimh agus don fheidhm an fostaí a dhífhostú.

Nóta E8: Forálann Alt 14(2) den Acht um Dhífhostú Éagórach, 1977 nuair atá athrú sna nósanna imeachta, tabharfaidh an fostóir i gceist, laistigh de 28 lá i ndiaidh don athrú a bheith i bhfeidhm, fógra i bhfoirm scríofa d'fhostaí ar bith a bhaineann leis ag leagaint amach an nós imeachta arna leasú.

Nóta E9: Forálann Alt 14(4) den Acht um Dhífhostú Éagórach, 1977 nuair a dhífhostaítear fostaí, tabharfaidh an fostóir, má iarrtar air/uirthi, sonraí i bhfoirm scríofa na forais don dífhostú don fhostaí laistigh de 14 lá ón iarratas.

F. Caidreamh Oibreachais

Nóta F1: Má tá saincheisteanna nó ábhair ghearáin ann nach luíonn go cruinn leis na míreanna reachtaíochta eile féadfar déileáil leo faoi na hAchtanna Caidrimh Thionscail. Tá roinnt samplaí díobh liostaithe anseo. Le haghaidh tuilleadh eolais déan teagmháil le Seirbhísí do Chustaiméirí Chaidreamh san Ionad Oibre ag 0818 80 80 90.

Nóta F2: Forálann Gearáin don Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre faoi Alt 13 den Acht um Chaidreamh Oibreachais 1969 gur nuair atá díospóid trádála (seachas díospóid a bhaineann le rátaí íocaíochta, uaireanta nó amanna oibre de, nó saoire bhliantúla de, chorp oibríthe) ann agus a bhaineann le hoibríthe (laistigh den chiall leagtha amach faoi Alt 23 den Acht um Chaidreamh Oibreachais, 1990) is féidir le páirtí an ghearáin cás a tharchur chuig Oifigeach Breithnithe do mholadh. Tabhair faoi deara nach féidir le hOifigeach Breithnithe an gearán a iniúchadh má fhógraíonn páirtí an ghearáin don Choimisiún i bhfoirm scríofa go gcuireann siad i gcoinne an Oifigeach Breithnithe an cás a éisteacht.

Nóta F3: I ndiaidh iniúchadh den díospóid trádála, déanfaidh an Oifigeach Breithnithe moladh do na páirtithe ag leagaint amach a t(h)uairim ar fhiúntais na díospóide. Ní féidir leis an Oifigeach Breithnithe an dhíospóid a iniúchadh má rinne an Chúirt Oibreachais moladh maidir leis an ndíospóid sin nó má chuireann páirtí na díospóide i gcoinne na díospóide atá á éisteacht ag Oifigeach Breithnithe.

G. Leithcheal/Comhionannas/Comhchéim

Nóta G2: Is féidir gearán a thógáil faoi cheann ar bith de na naoi gcinn d'fhorais (is féidir leis an ngearán níos mó ná ceann amháin de na forais a lua). Is iad na naoi bhforas: inscne, stádas pósta, stádas teaghlaigh, gnéaschlaonadh, creideamh, aois, míchumas, cine nó ballraíocht den lucht siúil. [Alt 77 den Acht um Chomhionannas Fostaíochta 1998 go 2011]. Nuair a cheapann duine gur féidir gur rinneadh leatrom air/uirthi, nó caitheadh leis/léi ar shlí ar bith eile atá neamhdhleathach faoi na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta, is féidir leis/léi, más mian leis /léi, scríobh chuig an duine nó eagraíocht a cheapann siad a chaith leis/léi go neamhdhleathach ag úsáid an fhoirm EE2 ó eolas bainteach a iarraidh chun cabhrú leis/léi cinneadh a dhéanamh cé acu ar cheart dó/dí cás a tharchur chuig an Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre nó chun cabhrú leis/léi a c(h)ás a fhoirmlíú agus a chur i láthair. Is é an EE3 an fhoirm d'fhreagróir a úsáid chun iarratas ar eolas a fhreagairt. Níl dualgas ar an bhfreagróir iarratas ar eolas a fhreagairt ach is féidir inféiris a dhéanamh nuair nach bhfaightear freagra. Is féidir na foirmeacha EE2 agus EE3 a fháil ar www.workplacerelations.ie

Nóta G3: Faoi alt 82 de na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta, forálfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe a fhaightear i bhfabhar gearánaigh do cheann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas mar is cuí:

- pá comhionann, ó dháta tarchuir an ghearáin
- riaráistí den easnaimh de dhíth chun pá comhionann a dhéanamh, d'uasmhéid de thrí bhliain roimh an dáta sin;
- cúiteamh do na hachtanna leithcheala nó íosparta a tharla.

- ordú do chaitheamh cothrom i gcibé gné atá bainteach don chás;
- ordú go dtógann duine nó daoine cúrsa aicsin sonraithe
- d'aischur nó athfhostaíocht (i gcásanna dífhostaithe), le nó gan ordú do chúiteamh
- I gcásanna dífhostaithe nuair a fuair an Stiúrthóir nó an Oifigeach Comhionannais nach dífhostú leatromach a bhí ann, go tarchuirtear an ábhar chuig an Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre le cinneadh cé acu an raibh dífhostú éagórach ann nó nach raibh
- i gcásanna de leithcheal inscne, is féidir leis an gcinneadh íocaíocht d'ús a ordú faoi Acht na gCúirteanna 1981 ar an gcúiteamh ar fad nó cuid de nó na riaráistí de phá comhionann.

Nóta G4: Is féidir gearán a thógail faoi cheann ar bith de na naoi bhforas (is féidir leis an ngearán níos mó ná ceann amháin de na forais a lua). Is iad na naoi bhforas: inscne, stádas sibhialta, stádas teaghlaigh, gnéaschlaonadh, creideamh, aois, míchumas, cine nó ballraíocht den lucht siúil.

Nóta G5: Cosnaíonn na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta duine go sonrach i gcoinne dífhostú nó caitheamh diúltach eile ag a f(h)ostóir mar rinne sé/sí gearán dá f(h)ostóir faoi leithcheal féidearthach, mar thóg sé/sí imeachtaí ar bith faoin reachtaíocht Chomhionannais, mar rinne sé/sí ionadaíocht do nó thacaigh sé/sí le gearánach, mar ainmníodh iad mar chomparadóir, mar bhí sé/sí ina f(h)inné i ngearán faoi na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta nó na hAchtanna um Stádas Comhionann, mar chuir sé/sí i gcoinne gníomh trí mheáin dlíthiúla atá neamhdhleathach faoi na hAchtanna seo nó mar léirigh sé/sí intinn aon cheann den mhéid atá thuas a dhéanamh. Forálann na hAchtanna do ghearáin faoi íospairt le déanamh don Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre, sa bhealach céanna ná do ghearáin faoi leithcheal, agus leis an bhforáil céanna do shásamh. Féach alt 74 de na hAchtanna.

Nóta G6: Is féidir gearán a thógáil faoi cheann ar bith de na naoi bhforas (is féidir leis an ngearán níos mó ná ceann amháin de na forais a lua). Is iad na naoi bhforas: inscne, stádas sibhialta, stádas teaghlaigh, gnéaschlaonadh, creideamh, aois, míchumas, cine nó ballraíocht den lucht siúil [Alt 81(e) d'Acht na bPinsin 1990 mar a leasaigh an tAcht Leasa Shóisialaigh (Forálacha Ilghnéitheacha) 2004]

Nóta G7: Tá na cineálacha sásaimh ar féidir cinneadh Oifigigh Breithnithe ar ghearán faoi alt 81E den Acht 1990 a sholáthar mar cheann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas is féidir a bheith oiriúnach sna cúinsí den chás áirithe:

- (a) ordú ag éileamh go gcomhlíontar alt 80 (comhlíonadh le prionsabal de chaitheamh comhionann pinsin ar fhoras inscne) nó 81 (comhlíonadh le prionsabal de chaitheamh comhionann pinsin ar fhoras ar bith seachas an foras inscne nó an foras Cine);
- (b) ordú go gcuireann duine nó daoine a shonraítear san ordú an prionsabal de chaitheamh comhionann pinsin i bhfeidhm ón dáta ar a leasaítear riail na scéime chun cloí le hordú faoi alt (a);
- (c) ordú go dtógann duine nó daoine a sonraítear san ordú cúrsa aicsin atá sonraithe san ordú ó dháta a shonraítear
- (d) ordú do chúiteamh d'éifeachtaí gníomhartha íosparta a tharla le linn 6 bliain roimh dáta tarchuir an ghearáin faoi alt 81E.

Nóta G8: Forálann Altanna 8 agus 9 den Acht um Chomhionannas Fostaíochta, 1998 go bhfuil na comhaontuithe seo a leanas (.i. comhaontuithe comhchoiteann, Orduithe Rialaithe Fostaíochta nó Comhaontuithe Fostaíochta Cláraithe) ar neamhní go hiomlán a) iad a bhíonn ina chúis le leithcheal maidir le rochtain ar fhostaíocht, coinníollacha fostaíochta, oiliúint nó taithí do nó maidir le fostaíocht, promóisean, ath-ghrádú nó rangú postanna b) iad a chuimsíonn foráil ina bhfuil difríochtaí i rátaí luach saothair bunaithe ar aon cheann de na forais leithcheala ag a) thuas agus c) bíonn an fhoráil i gcoimhlint le téarma luach saothair comhionann i gconradh fostaíochta duine.

Nóta G9: Faoi alt 27 de na hAchtanna um Stádas Comhionann, forálfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe a fhaigheann i bhfabhar gearánaigh do chúiteamh do na gníomhartha leithcheala nó íosparta a tharla, faoi láthair €15,000 (an t-uasmhéid a bheith mar an gcéanna ná an mhéid is feidir a bheith dáfa ag an gCúirt Dúiche i gcásanna sibhialta) agus/nó ordú go dtógann duine nó daoine cúrsa aicsin sonraithe.

H. (1) Pionósú

Nóta H1: Maíonn Alt 17 den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996 nach gearrfaidh fostóir pionós ar fhostaí as cur i gcoinne gníomh atá neamhdhleathach faoin Acht seo le hintinn mhaith.

Nóta H2: Faoi Alt 16A den Acht um Shaoire Thuismitheoreachta, 1998 is féidir le pionósú dífhostú, caitheamh éagórach agus athrú neamhfhabhrach i gcoinníollacha fostaíochta an fhostaí a chuimsiú.

Nóta H3: Forálann Alt 26 den Acht um Eagrú Ama Oibre 1997 nach féidir le fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí as cur i gcoinne gníomh atá ina sárú ar an Acht um Eagrú Ama Oibre 1997 trí mheáin dleathacha le hintinn mhaith a bhaineann le sosanna, uaireanta oibre, saoire bhliantúil, Saoire Phoiblí nó teidlíochtaí cumhdaithe ag an Acht sin. Tabhair faoi deara más é a bhí sa phionós ná dífhostú an fhostaí is féidir faoiseamh/sásamh an fhostaí a dheonú faoi na hAchtanna um Dhífhostú Éagórach, 1977 go 1993 amháin.

Nóta H4: Forálann Alt 36 den Acht um Pá Íosta Náisiúnta, 2000 nach féidir pionós a ghearradh ar fhostaí as ceart a fheidhmiú nó bagairt ceart a fheidhmiú faoin Acht sin, as cur i gcoinne gníomh atá neamhdhleathach faoin Acht trí mheáin dleathach le hintinn mhaith, nó as a bheith i dteideal (nó is féidir sa todhchaí) de réir an Achta luach saothair ag uair-ráta pá atá ar an meán agus nach bhfuil níos lú ná an t-íosráta pá náisiúnta (nó % áirithe den ráta sin).

Nóta H5: Forálann Alt 16 den Acht um Shaoire Chúramóirí 2001 nach féidir pionós a ghearradh ar fhostaí as ceart a fheidhmiú nó beartú ceart a fheidhmiú faoin Acht sin.

Nóta H6: Forálann Alt 13 den Acht um Fhostaithe (Faisnéis agus Comhchomhairle a Sholáthar) 2006 nach féidir pionós a ghearradh ar fhostaí as feidhmeanna “ionadaí fhostaithe” a dhéanamh de réir an Achta seo. Déantar forálacha cosúla in a) Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Cuideachta Eorpach) (Rannpháirtíocht Fhostaí) 2006 b) Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Comharchumann Eorpach) (Rialacháin Rannpháirtíochta Fhostaí 2007) agus c) Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Cumaisc Trasteorann) 2008.

Nóta H7: Forálann Alt 26 den Acht um Cheadanna Fostaíochta 2006 nach féidir pionós a ghearradh ar dhuine as gearán a dhéanamh do Gharda nó don Aire Post, Fiontair agus Nuálaíochta nach bhfuil foráil den Acht 2006 nó an tAcht um Cheadanna Fostaíochta 2003 á chomhlíonadh, as fianaise a thabhairt in imeachtaí faoin Acht nó Acht de 2003, nó as fógra rúin a thabhairt aon cheann de na rudaí a luaitear thuas a dhéanamh.

Nóta H8: Forálann Alt 13 den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Téarma Socraithe) 2003 nach féidir pionós a ghearradh ar fhostaí as aon ceart a ghairm maidir le coinníollacha fostaíochta mar a fhoráiltear ag an Acht, as cur i gcoinne gníomh atá neamhdhleathach faoin Acht trí mheáin dleathach le hintinn mhaith, as fianaise a thabhairt in imeachtaí faoin Acht, nó as fógra rúin a thabhairt aon cheann de rudaí a luaitear thuas a dhéanamh, nó trí dhífhostú chun tabhairt conradh tréimhse éiginnte a sheachaint.

Nóta H9: Forálann Alt 62 d'Acht na gCarthanas 2009 nach gearrfaidh fostóir pionós ar fhostaí as teacht ar tuairim go ndearna cion nó go bhfuil cion á dhéanamh faoin Acht seo, nár comhlíonadh nó nach bhfuil foráil ar bith den Acht 2009 á chomhlíonadh, nó go ndearnadh nó go bhfuil cion faoin Acht de 2001 á dhéanamh maidir le maoin eagraíocht charthanach, agus as an dtuairim sin a chur i láthair, cé acu i bhfoirm scríofa nó eile, don Údarás Rialaithe Carthanas má fheidhmigh an fostaí go réasúnta agus le hintinn mhaith chun an tuairim sin a dhéanamh agus é a chur in iúl don Údarás.

Nóta H10: Forálann Alt 26 d'Acht Ceimiceán 2008 nach gearrfaidh fostóir pionós ar fhostaí as teacht ar tuairim go ndearnadh cion nó go bhfuil cion á dhéanamh faoin Acht seo, nár comhlíonadh nó nach bhfuil foráil ar bith den Acht 2008 á chomhlíonadh, agus as an dtuairim sin a chur i láthair, cé acu i bhfoirm scríofa nó eile, don Údarás cuí má fheidhmigh an fostaí go réasúnta agus le hintinn mhaith chun an tuairim sin a dhéanamh agus é a chur i láthair don Údarás.

Nóta H11: Forálann Alt 50(3) den Acht Iomaíochta 2002 nach gearrfaidh fostóir pionós ar fhostaí as teacht ar tuairim go ndearnadh cion nó go bhfuil cion á dhéanamh faoin Acht seo, nár comhlíonadh nó nach bhfuil foráil ar bith den Acht 2002 á chomhlíonadh, agus as an dtuairim sin a chur i láthair, cé acu i bhfoirm scríofa nó eile, don Údarás Iomaíochta má fheidhmigh an fostaí go réasúnta agus le hintinn mhaith chun an tuairim sin a dhéanamh agus é a chur i láthair don Údarás.

Nóta H12: Forálann Alt 87 den Acht um Chosaint Tomhaltóirí 2007 nach gearrfaidh fostóir pionós ar fhostaí as teacht ar tuairim go ndearnadh cion nó go bhfuil cion á dhéanamh faoin Acht seo, nár comhlíonadh nó nach bhfuil foráil ar bith den Acht 2007 á chomhlíonadh, agus as an dtuairim sin a chur i láthair, cé acu i bhfoirm scríofa nó eile, don Ghníomhaireacht Tomhaltóirí Náisiúnta má fheidhmigh an fostaí go réasúnta agus le hintinn mhaith chun teacht ar an dtuairim sin agus é a chur i láthair don Ghníomhaireacht.

Nóta H13: Forálann Alt 20 den Acht um Cheartas Cóiriúil 2011 nach gearrfaidh pionós nó nach bhagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí, nó cuir faoi deara nó cead a thabhairt do dhuine ar bith eile pionós a ghearradh nó bagairt go ngearrfar pionós ar fhostaí a) as nochtadh a dhéanamh nó as fianaise a thabhairt maidir le nochtadh den chineál sin in imeachtaí ar bith a bhaineann le cion bainteach, nó b) as fógra a rúin é sin a dhéanamh. Más é a bhí sa phionós ná dífhostú an fhostaí is féidir gearán a dhéanamh d'Oifigeach Breithnithe den Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre.

Nóta H14: Forálann Cuid 9A d'Alt 55M den Acht Sláinte 2007 nach gearrfaidh fostóir pionós ar fhostaí as nochtadh cosanta a dhéanamh.

Nóta H15: Forálann Alt 38 den Acht um Iascach Intíre 2010 nach gearrfaidh Iascaigh Intíre na hÉireann (IIE) pionós nó nach bagróidh siad pionós a ghearradh ar fhostaí as a) gearán a dhéanamh le ball an Gharda Síochána nó ball an IIE go raibh nó go bhfuil foráil an Achta seo, nó achtachán nó riail dlí, á sárú, (b) gearán a dhéanamh leis an Aire go raibh nó go bhfuil treoir a thug sé nó sí faoin Acht seo á sárú, (c) gearán a dhéanamh le ball IIE go raibh éagóir tromchúiseach maidir le IIE, (d) fianaise a thabhairt in imeachtaí ar bith faoin Acht seo nó aon achtachán eile, nó (e) fógra a rúin aon cheann de na rudaí a rinne tagairt dóibh sna haltanna roimhe a thabhairt. Más é a bhí sa phionós ná dífhostú is féidir gearán a dhéanamh leis an Oifigeach Breithnithe den Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre.

Nóta H17: Forálann Alt 223 den Acht fán nGníomhaireacht Náisiúnta um Bainistíocht Sócmhainní 2009 nach gearrfaidh fostóir pionós nó nach bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí, nó cuir faoi deara nó cead a thabhairt do dhuine ar bith eile pionós a ghearradh nó bagairt go ngearrfar pionós ar fhostaí (a) as nochtadh a dhéanamh nó as fianaise a thabhairt maidir le nochtadh den chineál sin in imeachtaí ar bith a bhaineann le cion bainteach, nó (b) as fógra a rúin a thabhairt é sin a dhéanamh. Más é a bhí sa phionós ná dífhostú is féidir gearán a dhéanamh leis an Oifigeach Breithnithe den Choimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre.

Nóta H18: Forálann Alt 8 den Acht um Éiliú a Chosc (Leasú) 2001 nach gearrfaidh fostóir pionós nó nach bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí, nó cuir faoi deara nó cead a thabhairt do dhuine ar bith eile pionós a ghearradh nó bagairt go ngearrfar pionós ar fhostaí as a) teacht ar tuairim go ndearnadh cion nó go bhfuil cion á dhéanamh faoin Acht 2001 agus é a chur i láthair, cé acu i bhfoirm scríofa nó eile, do dhuine cuí seachas (i) má chuir an fostaí a t(h)uairim in iúl do duine cuí agus rinne sé/sí é sin agus é ar eolas aige/aici go raibh sé mícheart, míthreorach, suaibhreasach, nó cráiteach, nó meargánta mar cé acu an raibh sé mícheart, míthreorach, suaibhreasach, nó cráiteach, nó i gcónasc le cur i láthair a t(h)uairim don duine cuí sin, thug sé nó sí eolas a bhí ar eolas aige/aici a bheith mícheart nó míthreorach, nó (b) fógra a rúin a thabhairt an rud a dhéantar tagairt dó in alt (a) a dhéanamh.

Nóta H19: Forálann Alt 4 den Acht um Chosaint Daoine a Thuairiscíonn Mí-Úsáid Leanaí 1998 nach ngearrfadh fostóir pionós ar fhostaí as teacht ar tuairim go ndearna nó go bhfuil ionsaí, drochíde fhisiciúil, faille nó drochúsáid ghnéasach á dhéanamh ar leanbh, nó (b) go ndearnadh nó go bhfuil faillí á dhéanamh nó cuir isteach ar shláinte, fhorbairt nó leas linbh, agus cuireadh in iúl é, cé acu i bhfoirm scríofa nó eile, do dhuine cuí má fheidhmigh an duine go réasúnta nó le hintinn mhaith chun teacht ar an dtuairim sin nó é a chur in iúl don duine cuí.

Nóta H20: Forálann Alt 27 den Acht um Shábháilteacht, Sláinte agus Leas ag an Obair 2005 nach gearrfaidh fostóir pionós nó nach bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí as (a) gníomhú de réir na forálacha reachtúla cuí, (b) aon dualgas a dhéanamh nó aon cheart a fheidhmiú faoi na forálacha reachtúla cuí, (c) gearán a dhéanamh nó cur i láthair dá (h)iondaíoch sábháilteachta nó fostóir nó an tÚdarás, maidir le hábhar ar bith a bhaineann le sábháilteacht, sláinte nó leas ag an obair, (d) fianaise a thabhairt in imeachtaí maidir le cur i bhfeidhm na forálacha reachtúla cuí, (e) a bheith ina ionadaí sábháilteachta nó fostaí ainmnithe faoi alt 11 nó ceaptha faoi alt 18 chun feidhmeanna a dhéanamh

faoin Acht seo, nó (f) faoi réir fo-alt (6), i gcúinsí baoil inár cheap an fostaí a bheith tromchúiseach agus ar tí agus níorbh fhéidir leis nó léi a bheith ag súil le seachaint, ag fágáil (nó ag beartú a fhágáil) nó, chomh fada is a d'fhan an baol, ag diúltiú filleadh ar ais go dtí a (h)áit oibre nó páirt dáinséarach ar bith dena c(h)uid oibre, nó céimeanna cuí a thógáil nó (beartú céimeanna cuí eile a thógáil) chun é/í féin nó daoine eile a chosaint ón bhaol.

Nóta H21: Forálann Alt 15 den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Pháirtaimseartha) 2001 nach féidir pionós a ghearradh ar fhostaí páirt-aimseartha as aon cheart a ghairm maidir le coiníollacha fostaíochta mar a fhoráiltear ag an Acht, as cur i gcoinne gníomh atá neamhdhleathach faoin Acht trí mheáin dleathach le hintinn mhaith, as fianaise a thabhairt in imeachtaí faoin Acht, nó as fógra rúin rud ar bith den mhéid dhéantar tagairt dó thuas.

Nóta H22: Forálann Rialachán 9(4) de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Tuairisciú Tarluithe in Éitlíocht Shibhialta) 2007 nach féidir le fostóir claontacht a léiriú i leith fostaí mar rinne an fostaí, d'fheidhm na Rialacháin, tuairisc d'eachtra a d'fhéadfadh a bheith ar eolas an fhostaí. Ciallaíonn eachtra tarlúint a bhaineann le hoibriú aerárthaí a théann i bhfeidhm ar nó atá dealraitheach sábháilteacht nó oibriú an aerárthaigh a bhagairt.

Nóta H23: Forálann Alt 20 de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Comharchumann Eorpach)(Rannpháirtíocht Fhostaí) 2008 nár cheart pionós a ghearradh ar Chomhlacht Idirbheartaíochta Speisialta, ball den chomhlacht ionadaíochta, ionadaí fhostaí atá ag déanamh feidhmeanna faoin nós imeachta eolais agus comhairliúcháin nó ionadaí fhostaí san organ riaracháin de Chomhchumann Eorpach as a f(h)eidhmeanna a dhéanamh faoi na Rialacháin 2008. Is é feidhm na Rialacháin 2008 ná é a dhéanamh níos éasca do chomharchumainn oibriú thar an AE. Forálann na Rialacháin chomh maith nach féidir le Comharchumann Eorpach a bheith cláraithe gan idirbheartaíocht a dhéanamh le fostaithe ar dtús maidir lena rannpháirtíocht sa chomharchumann, cé acu trí eolas nó comhairliúchán agus/nó i gcúinsí áirithe, rannpháirtíocht ag leibhéal boird.

Nóta H24: Forálann Alt 19 de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Cuideachta Eorpach) (Rannpháirtíocht Fhostaí) 2006 nár cheart pionós a ghearradh ar Chomhlacht Idirbheartaíochta Speisialta, ball den chomhlacht ionadaíochta, ionadaíoch fhostaí atá ag déanamh feidhmeanna faoin nós imeachta eolais agus comhairliúcháin nó ionadaí fhostaí san organ riaracháin de Chuideachta Eorpach as a f(h)eidhmeanna a dhéanamh faoi na Rialacháin 2008. Is é feidhm na Rialacháin 2008 ná é a dhéanamh níos éasca do chomharchumainn oibriú thar an AE. Forálann na Rialacháin chomh maith nach féidir le Comharchumann Eorpach a bheith cláraithe gan idirbheartaíocht a dhéanamh le fostaithe ar dtús maidir lena rannpháirtíocht sa chomharchumann, cé acu trí eolas nó comhairliúchán agus/nó i gcúinsí áirithe, rannpháirtíocht ag leibhéal boird.

Nóta H25: Forálann Alt 23 den Acht um Chosaint Fostaíochta (Oibríthe Gníomhaireachta Sealadacha) 2012 nach gearrfaidh Fruilitheoir (.i. fostóir dá bhfuil an oibrí gníomhaireachta fruilithe) pionós nó bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí as -

- (a) aon cheart tugtha dó/dí ag an Acht seo,
- (b) cur i gcoinne gníomh atá neamhdhleathach faoin Acht seo trí mheáin dleathach le hintinn mhaith,
- (c) gearán a dhéanamh le ball an Gharda Síochána nó don Aire gur sáraíodh foráil an Achta seo,

(d) fianaise a thabhairt in imeachtaí faoin Acht seo, nó

(e) fógra a rúin a thabhairt aon cheann de na rudaí a dhéantar tagairt dóibh thuas a dhéanamh

Nóta H26: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú d’alt 6, 11, 13(1), 14, 23 nó 24 den Acht 2012 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin -

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir nó an fruilitheoir, de réir mar is cuí, cúrsa aicsin sonraithe a thógáil (lena n-áirítear aischur nó athfhostaíocht an fhostaí nó oibrí gníomhaireachta i gcúinsí inár dífhostaíodh an fostaí nó oibrí gníomhaireachta ag an bhfostóir nó fruilitheoir), nó

(c) éileamh ar an bhfostóir nó fruilitheoir, de réir mar is cuí, cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí nó oibrí gníomhaireachta, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí nó an oibrí gníomhaireachta.

Nóta H27: Forálann Alt 24 den Acht um Chosaint Fostaíochta (Oibrithe Gníomhaireachta Sealadacha) 2012 nach gearrfaidh Fruilitheoir pionós nó nach bagróidh Fruilitheoir pionós a ghearradh ar oibrí gníomhaireachta as -

(a) aon cheart tugtha do/dí ag an Acht seo a ghairm,

(b) cur i gcoinne gníomh atá neamhdhleathach faoin Acht seo trí mheáin dleathach le hintinn mhaith,

(c) gearán a dhéanamh le ball an Gharda Síochán nó don Aire gur sáraíodh foráil an Achta seo,

(d) fianaise a thabhairt in imeachtaí ar bith faoin Acht seo, nó

(e) fógra a rúin a thabhairt aon cheann de na rudaí a dhéantar tagairt dóibh thuas a dhéanamh.

Nóta H28: Maíonn Alt 35 den Acht Breisoideachais agus Oiliúna 2013, nach gearrfaidh fostóir pionós nó nach bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí as (a) gearán a dhéanamh le ball an Gharda Síochána nó ball na Seirbhíse gur sáraíodh nó go bhfuil foráil an Achta seo, nó aon achtachán nó riail dlí eile á sárú, (b) gearán a dhéanamh leis an Aire go raibh nó go bhfuil treoir tugtha aige faoin Acht seo á sárú, (c) gearán a dhéanamh le ball na Seirbhíse go raibh éagóir thromchúiseach maidir leis an tSeirbhís, (d) fianaise a thabhairt in imeachtaí faoin Acht seo nó aon achtachán eile, nó (e) fógra a rúin aon cheann de na rudaí a dhéantar tagairt dóibh sna haltanna roimhe a dhéanamh.

Nóta H29: Faoi alt 82 de na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta, forálfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe a fhaigheann i bhfabhar gearánaigh do cheann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas mar is cuí:

- pá comhionann, ó dháta tarchuir an rud a mhaíomh

- riaráistí den easnamh chun pá comhionann a dhéanamh, do suas go huasmhéid de thrí bhliain roimh an dáta sin;

- cúiteamh do na gníomhartha leithcheala nó íosparta a tharla.
- ordú do chaitheamh comhionann i gcibé gné atá bainteach don chás;
- ordú go dtógann duine nó daoine cúrsa aicsin sonraithe
- ordú d'aischur nó athfhostaíocht (i gcásanna dífhostaithe), le nó gan ordú do chúiteamh
- i gcásanna dífhostaithe nuair nach bhfuair an Stiúrthóir nó Oifigeach Comhionannais aon dhífhostú leatromach, go dtraschuirtear an ábhar chuig an Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre chun cinneadh a dhéanamh cé acu an raibh dífhostú éagórach ann nó nach raibh.
- i gcásanna de leithcheal inscne, is féidir leis an gcinneadh íocaíocht d'ús a ordú faoi Acht na gCúirteanna 1981 ar an gcúiteamh ar fad nó cuid de nó na riaráistí de phá comhionann.

Nóta H30: Cosnaíonn na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta duine go sonrach i gcoinne dífhostaithe nó caitheamh áibhirseach eile ag a f(h)ostóir mar rinne sé/sí gearán dá f(h)ostaí faoi leithcheal féidearthach, thóg sé/sí aon imeachtaí faoin reachtaíocht Chomhionannais, rinne sé/sí ionadaíocht do nó thacaigh sé/sí le gearánach, ainmníodh iad mar chomparadóir, nuair a bhí sé/sí ina f(h)inné i ngearán faoi na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta nó na hAchtanna um Stádas Comhionann, chuir sé/sí i gcoinne gníomh atá neamhdhleathach faoi na hAchtanna seo trí mheáin dleathach nó léirigh sé/sí rún aon cheann den mhéid atá thuas a dhéanamh. Sainmhínítear pionós a ghearradh ar dhuine do cheann ar bith de na cúiseanna seo mar íospairt. Forálann na hAchtanna do ghearáin faoi íospairt le déanamh leis an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre, ar an tslí chéanna ná do ghearáin faoi leithcheal, agus leis an bhforáil chéanna do shásamh. Féach Alt 74 de na hAchtanna.

Nóta H31: Forálann Alt 41 d'Acht an Bhainc Ceannais (Maoirsiú agus Forfheidhmiú) 2013 nach gearrfaidh fostóir pionós nó nach bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí, nó cuir faoi deara nó cead a thabhairt do dhuine ar bith eile pionós a ghearradh nó nó bagairt go ngearrfar pionós ar fhostaí (a) as nochtadh cosanta a bheith déanta aige/aici, (b) as fianaise a thabhairt in imeachtaí ar bith faoi reachtaíocht um sheirbhísí airgeadais, nó (c) as fógra a rúin a thabhairt é sin a dhéanamh.

Nóta H32: Forálann Alt 12 den Acht um Nochtadh Cosanta, 2014 nach gearrfaidh fostóir pionós nó nach bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí, nó cuir faoi deara nó cead a thabhairt do dhuine ar bith eile pionós a ghearradh nó bagairt go ngearrfar pionós ar fhostaí, as nochtadh cosanta a bheith déanta aige/aici.

Nóta H33: déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú d'alt 13 nó 17 aon cheann nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin-

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin a thógáil,
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí.

Nóta H34: Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú an Achta seo treoracha do na páirtithe i gceist de chineál a mheasann an Oifigeach Breithnithe a bheith riachtach nó caoithiúil do réiteach an ábhair a chuimsiú nó sásamh eile a mheasann an Oifigeach Breithnithe a bheith oiriúnach le cúinsí ar fad agus forálacha an Achta 1998 san áireamh, agus mar sin is féidir leis/léi sonrú-

(a) deonú don fhostaí de shaoire thuismitheoireachta d'fhad a bheith tógtha ag am nó amanna agus ar bhealach is féidir a bheith sonraithe mar sin,

(b) dámhachtain de chúiteamh (nach dtéann thar luach saothair do 20 seachtain I dtaca le fostaíocht an fhostaí) i bhfabhar an fhostaí i gceist le híoc ag an bhfostóir i gceist, nó

(c) deonú a dhéantar tagairt dó in alt (a) agus dámhachtain a dhéantar tagairt dí in alt (b).

Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe breoiteacht nó éagumas eile an fhostaí i gceist nó aon chúinse eile a chur san áireamh, agus treoir a chuimsiú go dtógtar saoire thuismitheoireachta ag am nach gcomhaontaíonn le halt 6(3) den Acht 1998.

Is féidir le cinneadh treoir a chuimsiú go gcuirtear tosú saoire thuismitheoireachta ar atráth do thréimhse sonraithe ar choinníoll -

(a) go bhfuil an tOifigeach Breithnithe sásta go mbeadh éifeacht áibhirseach ag tógáil saoire den chineál sin ag an am sonraithe sa fógra faoi alt 8(1) i gceist mar gheall ar aon cheann de na hábhair sonraithe in alt 11(1), agus

(b) go mheasann an tOifigeach Breithnithe go bhfuil sé réasúnta treoir den chineál sin a thabhairt sna cúinsí.

Is féidir le cinneadh treoir a chuimsiú go gcuirtear an tréimhse de shaoire thuismitheoireachta i gceist nó go n-athraítear a fhoirm nó go gcuirtear a thosú ar atráth do thréimhse sonraithe nó nach dtógtar saoire thuismitheoireachta mar gheall ar chiorrúchán mar atá thuasluaite go dtógtar é ag am sonraithe, ar choinníoll go mheasann an tOifigeach Breithnithe go bhfuil tabhairt de threoir den chineál sin réasúnta mar gheall ar athrú tromchúiseach agus substaintiúil i gcúinsí ar bith a théann i bhfeidhm ar an bhfostóir nó an fostaí.

Nóta H35: déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú den Acht 1997 aon cheann nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil chuí a chomhlíonadh,

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H36: Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le díospóid i dtaca le teidlíochtaí fhostaí faoin Acht seo cuimsiú -

(a) treoir don fhostóir an fostaí a íoc-

(i) dámhachtain riaráistí, a bheith an difríocht idir aon suim íoctha nó ceadaithe ag an bhfostóir don fhostaí as íocaíocht agus an íosmhéid a bhí an fostaí i dteideal a bheith íoctha nó ceadaithe de réir an Achta seo maidir leis an dtréimhse lena mbaineann an gearán, agus

(ii) costais réasúnta an fhostaí i gcónasc leis an ngearán,

(b) riachtanas go réiteoidh an fostóir, ábhar ar bith, lena n-áirítear íoc aon suim, maidir lena bhfuil an fostóir ag sárú an Achta 2000, nó

(c) an dá threoir agus riachtanas, a mheasann an Oifigeach Breithnithe a bheith oiriúnach

Nóta H37: Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le díospóid idir fostaí agus fostóir i dtaca le teidlíochtaí an fhostaí faoin Acht 2001 cuimsiú-

(a) deontas de shaoire chúramóirí don fhostaí d'fhad a bheith tógtha ag am nó amanna sin agus ar shlí is féidir leis an Oifigeach Breithnithe sonrú,

(b) dámhachtain de chúiteamh (i bhfabhar an fhostaí i gceist a bheith íoctha ag an bhfostóir i gceist) de shuim sin, nach dtéann thar luach saothair do 26 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí, nó

(c) An dá dheontas agus dámhachtain sin.

Nóta H38: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú d'Alt 13(1) den Acht 2006:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H39: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú d'Alt 26(3) den Acht 2006:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí le cúinsí ar fad san áireamh.

Nóta H40: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú den Acht 2003 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh sé cé acu an raibh nó ní raibh údar maith leis an ngearán;
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil chuí a chomhlíonadh;
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir an fostaí a aischur nó a athfhostú (lena n-áirítear ar chonradh tréimhse éiginnte);
- (d) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H41: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 27 den Acht 2005 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí.

Nóta H42: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 9 nó 15 den Acht 2001 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin-

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil chuí a chomhlíonadh,
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H43: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Rialachán 9 (4) de Rialachán 2007 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H44: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Rialachán 20 de Rialachán 2007 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;
- (b) éileoidh sé ar an ngnóthas cuí nó an CC (comharchumann) cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an ngnóthas nó an CC cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don duine, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H45: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Rialachán 19 de Rialacháin 2006 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) Fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an ngnóthas cuí nó an fostóir CC (.i. aon chuideachta bunaithe de réir rialacháin déanta faoi alt 3 den Acht na gComhphobal Eorpach 1972 (Ui.27 de 1972) don fheidhm éifeacht iomlán a thabhairt don Rialachán EC) cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an ngnóthas nó an CC an duine a dhéantar tagairt dó/dí i bhfo-alt (1) cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H46: Toirmeascann Alt 8 den Acht im Chaidreamh Oibreachais (Forálacha Ilghnéitheacha) 2004 fostóir, fostaí nó ceardchumann (nó comhlacht eiscthe ar a bhfuil fostaí ina b(h)all) ó ansmacht a imirt ar fhostaí nó (de réir mar is cuí) fostaí eile san fhostaíocht sin mar gheall ar (i) an fostaí a bheith nó gan a bheith ina b(h)all de cheardchumann nó comhlacht eiscthe nó (ii) rannpháirtíocht nó easpa rannpháirtíochta fhostaí i ngníomhaíochtaí ar bith thar cheann ceardchumann nó comhlacht eiscthe.

Nóta H47: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 8 den Acht 2004 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin-

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) ordóidh sé go stopann iompar ábhair an ghearáin,

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H48: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 41(1) den Acht 2013 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé cé acu an raibh nó nach raibh údar maith leis an ngearán;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil, a d'fhéadfadh cuimsiú, i gcás nuair is é atá sa phionós ná dífhostú, aischur nó athfhostaíocht;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H49: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 12(1) den Acht 2014 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé cé acu an raibh nó nach raibh údar maith leis an ngearán;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 260 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H49 (a): Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar fho-alt (1) d'Alt 35 den Acht 2013 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

H. (2) Sceithirí

Nóta H50: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 61 den Acht 2009 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir fo-alt 62(1) a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, éileamh ar an bhfostóir céimeanna sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H51: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar fho-alt 26(1) den Acht 2008 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir fo-alt 26 (1) a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, éileamh ar an bhfostóir céimeanna sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H52: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 50(3) den Acht 2002 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir alt 50 (3) a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, éileoidh sé ar an bhfostóir céimeanna sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H53: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 87 den Acht 2007 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir alt 87 (3) a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, éileoidh ar an bhfostóir céimeanna sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H54: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 20 (1) den Acht 2011 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin-

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil, a d'fhéadfadh a chuimsiú, i gcás nuair is é atá sa phionós ná dífhostú, aischur nó athfhostaíocht,

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H55: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar fho-alt (1) d'Alt 55M den Acht 2004 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir fo-alt (1) a chomhlíonadh agus céimeanna sonraithe a thógáil;

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí.

Nóta H56: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ag Iascaigh Intíre na hÉireann (IIE) ar alt 38(1) den Acht 2010 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

(a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar IIE cúrsa aicsin sonraithe a thógáil,

(c) éileamh ar IIE cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H57: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 223(3) den Acht 2009 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil;
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí.

Nóta H58: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 8A(5) den Acht 2001 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil, a d'fhéadfadh a chuimsiú, i gcás nuair is é atá sa pionós ná dífhostú, laistigh de chiall alt 8A(13), aischur nó athfhostaíocht,
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H59: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar an Acht seo ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas:

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir an riachtanas cuí a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, éileoidh ar an bhfostóir céimeanna sonraithe a thógáil,
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 104 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta H60: Forálann Alt 67(5) den Acht um Sheirbhísí Maoine (Rialáil) 2011 nach gearrfaidh fostóir nó nach bagróidh fostóir pionós a ghearradh ar fhostaí, nó cuir faoi deara nó cead a thabhairt do dhuine ar bith eile pionós a ghearradh nó bagairt go ngearrfar pionós ar fhostaí, as (a) teacht ar thuairim go ndearnadh cion faoin Acht 2011 agus é a chur in iúl, cé acu i bhfoirm scríofa nó eile, don duine cuí san Údarás Rialaitheach Náisiúnta um Sheirbhísí Maoine seachas (i) má chuir an fostaí a t(h)uairim in iúl don Údarás agus rinne sé/sí é sin agus é ar eolas aige/aici go raibh sé mícheart, míthreorach, suaibhreasach, nó cráiteach, nó meargánta mar cé acu an raibh sé mícheart, míthreorach, suaibhreasach, nó cráiteach, nó i gcónasc le cur i láthair a t(h)uairim don duine cuí sin, thug sé nó sí eolas a bhí ar eolas aige/aici a bheith mícheart nó míthreorach, nó (b) fógra a rúin a thabhairt an rud ar a dhéantar tagairt dó in alt (a) a dhéanamh.

Nóta H61: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 20(1) den Acht 2001 seo ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin-

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir cúrsa aicsin sonraithe a thógáil, a d'fhéadfadh a chuimsiú, i gcás nuair is é atá sa phionós ná dífhostú, aischur nó athfhostaíocht,

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

I. Iomarcaíocht/Dócmhainneacht

Nóta I1: Tarlaíonn iomarcaíocht nuair a stopann post fhostaí a bheith ann agus ní ionadaítear an fostaí. Tá fostaí ar bith de 16 bliain d'aois nó níos mó le 104 seachtain de sheirbhís leanúnach le fostóir i dteideal íocaíocht iomarcaíochta reachtúla sa cúinse seo. [Alt 7 den Acht um Íocaíochtaí Iomarcaíochta 1967]. Is í an íocaíocht iomarcaíochta reachtúla ná ollphá coicíse in aghaidh na bliana seirbhíse suas go huasteorainn de €600. Tá an íocaíocht seo saor ó cháin. Is féidir le fostaí atá mí-shásta le cinneadh tugtha ag oifigeach cinntitheach nó le cinneadh fostóra faoi na hAchtanna um Íocaíochtaí Iomarcaíochta achomharc a dhéanamh d'Oifigeach Breithnithe i gcoinne an chinnidh.

Nóta I2: Caithfidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le hachomharc i gcoinne cinnidh Oifigigh Cinntiteach le, i measc ábhair eile, an saincheist de cé acu an raibh staid iomarcaíochta ann agus teidlíochtaí ar íocaíochtaí iomarcaíochta agus cnapshuimeanna.

Nóta I3: Forálann Alt 10 (3) den Acht um Chosaint Fostaíochta 1977 go soláthróidh fostóir an tAire chomh luath agus is féidir le cóipeanna d'eolas ar fad soláthartha i bhfoirm scríofa faoi fho-alt (2).

Nóta I4: Éilíonn Alt 9 den Acht um Chosaint Fostaíochta, 1977 ar fhostóir tús a chur le comhairliúcháin le ionadaithe fhostaí nuair a bheartaíonn siad iomarcaíochtaí comhchoiteann a chruthú. Ba cheart do na comhairliúcháin seo roinnt ábhair a chuimsiú ar nós indéantacht na hiomarcaíochtaí beartaithe a sheachaint, líon na bhfostaí atá teagmhaithe leo a laghdú nó a dtorthaí a mhaolú ar shlí eile agus an bunús ar a gcinneofar é cén fostaithe áirithe a chuirfear ar iomarcaíocht. Ba cheart tús a chur leis na comhairliúcháin seo ag an ndeis is luaithe agus ar a laghad 30 lá roimh don chéad dífhostú a bheith i bhfeidhm.

Nóta I5: Éilíonn Alt 10 den Acht um Chosaint Fostaíochta eolas áirithe a sholáthar d'ionadaíoch an fhostaí le linn an chomhairliúcháin a gcaithfear tarlúint nuair a bheartaíonn siad iomarcaíochtaí comhchoiteann a chruthú. Cuimseoidh an t-eolas soláthartha: na cúiseanna leis na hiomarcaíochtaí beartaithe, líon agus cur síos nó catagóirí, fhostaithe atá sé beartaithe a chur ar iomarcaíocht; líon na bhfostaí fostaithe de ghnáth agus an tréimhse ina bhfuil sé beartaithe na hiomarcaíochtaí beartaithe a chur i bhfeidhm lena linn.

Nóta I6: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 9 den Acht 1977:

a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil den Acht de 1977 i gceist a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, cúrsa aicsin sonraithe a thógáil, nó

c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 4 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta I7: Is cion é sárú den fhoráil a bhaineann leis an ngearán seo. Nuair atá forais réasúnta ag iniúchóir as creidiúint go ndearna duine an cion seo, is féidir leis an iniúchóir Fógra Íocaíochta Seasta a thabhairt don duine ag maíomh go líomhnaítear go ndearna an duine an cion agus ag comhairliú má íoctar an táille (suas go €2,000) ní rachaidh an ábhar ar aghaidh chuig an Chúirt. Má theipeann ar an duine nó má dhiúltaíonn an duine an táille a íoc, áfach, is féidir leis an ábhar dul ar aghaidh chuig an Chúirt Dúiche áit ar féidir leis an gcosantóir a staid a chosaint ar an ngnáthbhealach.

Nóta I8: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 10 den Acht 1977:

a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis;

b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil den Acht de 1977 i gceist a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, cúrsa aicsin sonraithe a thógáil, nó

c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 4 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta I9: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar Alt 10 (3) den Acht 1977:

a) fógróidh sé go bhfuil údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach bhfuil údar maith leis;

b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil den Acht 1977 i gceist a chomhlíonadh agus, don fheidhm sin, cúrsa aicsin sonraithe a thógáil, nó

c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh a íoc don fhostaí, ach nach dtéann thar luach saothair do 4 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí.

Nóta I10: Forálann Alt 39 den Acht um Íocaíocht Iomarcaíochta 1967 gur féidir le fostaí atá míshásta le cinneadh tugtha ag oifigeach cinntitheach faoi alt 38, an ábhar seo a tharchur chuig an Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre.

Nóta I11: Cosnaíonn an Scéim Íocaíochtaí Dócmhainneachta teidlíochtaí pá-choibhneasta fhostaithe a bhfuil a bhfostóir dócmhainneach go dlíthiúil anois. Bíonn fostóir dócmhainneach d'fheidhmeanna na Scéime má tá an gnólacht faoi ghlacadóireacht nó léachtú, má ta an fostóir féimheach go dlíthiúil, má fuair an fostóir bás agus tá an t-eastát á riar faoin reachtaíocht chuí nó ná tá an fostóir dócmhainneach faoi reachtaíocht Bhallstát AE eile.

Faoin Scéim, is féidir le fostaíthe éileamh ar – *de ghnáth tríd an Ionadaí Fostóra (Leachtaitheoir/Glacadóir)* – riaráistí pá, pá saoire, pá in aonad fógra reachtuil agus teidlíochtaí éagsúla eile ar féidir leo a bheith dlite dóibh óna bhfostóir. Déantar éilimh don Rannán Íocaíochtaí Dócmhainneachta den Roinn Coimirce Sóisialaí.

Forálann Alt 9 den Acht um Chosaint Fostaithe (Dócmhainneacht Fostóirí) 1984 gur féidir le fostaí a rinne iarratas ar íocaíocht faoi alt 6 den Acht 1984 maidir le riaráistí pá, pá breoiteachta, pá saoire nó faoi alt 7 maidir le ranníocaíochtaí scéim pinsin cheirde nó ÁSPC agus a diultaíodh a (h)éileamh gearán a chur i láthair d’Ard-Stiúrthóir an Choimisiúin um Chaidreamh san Áit Oibre.

Nóta I12: Nuair i ndiaidh éisteacht gearáin curtha i láthair faoi altanna 6 nó 7 den Acht um Chosaint Fostaithe (Dócmhainneacht Fostóirí) 1984, faigheann an tOifigeach Breithnithe go bhfuil an tAire Coimirce Sóisialaí dliteanach íocaíocht a dhéanamh faoi na haltanna sin, déanfaidh an tOifigeach Breithnithe cinneadh chun na críche sin agus sonrúidh sé sa chinneadh sin suim na híocaíochta sin.

Nóta I13: Cosnaíonn an Scéim Íocaíochtaí Dócmhainneachta teidlíochtaí pá-choibhneasta fhostaithe a bhfuil a bhfostóir dócmhainneach go dlíthiúil anois. Bíonn fostóir dócmhainneach d’fheidhmeanna na Scéime má tá an gnólacht faoi ghlacadóireacht nó léachtú, má ta an fostóir féimheach go dlíthiúil, má fuair an fostóir bás agus tá an t-eastát á riar faoin reachtaíocht chuí nó ná tá an fostóir dócmhainneach faoi reachtaíocht Bhallstát AE eile.

Faoin Scéim, is féidir le fostaithe éileamh ar – *de ghnáth tríd an Ionadaí Fostóra (Leachtaitheoir/Glacadóir)* – riaráistí pá, pá saoire, pá in aonad fógra reachtuil agus teidlíochtaí égasúla eile ar féidir léi a bheith dlite dóibh óna bhfostóir. Déantar éilimh don Rannán Íocaíochtaí Dócmhainneachta den Roinn Coimirce Sóisialaí.

Forálann Alt 9 den Acht um Chosaint Fostaithe (Dócmhainneacht Fostóirí) 1984 gur féidir le fostaí a rinne iarratas ar íocaíocht faoi alt 6 den Acht 1984 maidir le riaráistí pá, pá breoiteachta, pá saoire nó faoi alt 7 maidir le ranníocaíochtaí scéim pinsin cheirde nó ÁSPC agus a diultaíodh a (h)éileamh gearán a chur i láthair d’Ard-Stiúrthóir an Choimisiúin um Chaidreamh san Áit Oibre go raibh íocaíocht níos lú ná an mhéid a éilítear ar an Aire a íoc.

J. Cosaint Daoine Óga ag an Obair

Nóta J1: Is páiste é duine atá faoi 16 bliain d’aois. Is féidir páiste thar 14 bliain d’aois a fhostú chun obair éadrom a dhéanamh lasmuigh den téarma scoile ar choinníoll nach dtéann na huaireanta oibre thar 7 uair in aghaidh an lae nó 35 uair in aghaidh na seachtaine, nach ndéanann an obair dochar do shábháilteacht, sláinte agus forbairt an pháiste agus, le linn tréimhse saoire scoile an tsamhraidh, ní dhéanann an páiste obair ar bith do thréimhe de ar a laghad 21 lá. Is féidir le páiste thar an aois de 15 obair éadrom a dhéanamh le linn an téarma scoile ar choinníoll nach dtéann na huaireanta oibre thar 8 uair in aon seachtain amháin. [Alt 3(1) den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996]. Toirmeascann Alt 4(1) den Acht 1996 fostaíocht páiste ar obair ar bith idir 8 i.n. ar aon lá amháin agus 8r.n. ar an lá dár gcion.

Nóta J2: Is cion in-ionchúisithe é sárú den fhoráil a bhaineann leis an ngearán seo. Nuair atá forais réasúnta ag cigire creidiúint go ndearna duine an cion seo, d’fhéadfadh leis an gcigire comhairle a chur ar an nduine sin as forais an chigire a bheith sásta go ndearnadh cion agus éiligh sé acht nó achtanna a dhéanamh nó staonadh ó iad a dhéanamh atá sonraithe sa fógra roimh dáta a shonraítear. Is féidir leis an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre imeachtaí dlíthiúla maidir leis an gcion seo a thionscnamh.

Nóta J3: Is páiste é duine faoi 16 bliain d’aois. Is féidir le páiste thar 14 bliain d’aois a bheith fostaithe chun obair éadrom a dhéanamh lasmuigh den téarma scoile ar choinníoll nach dtéann na huairéanta oibre thar 7 uair in aghaidh an lae nó 35 uair in aghaidh na seachtaine, nach ndéanann an obair aon dochar do shábháilteacht, sláinte agus forbairt an pháiste agus, le linn tréimhse saoire scoile an tsamhraidh, ní dhéanann an páiste obair ar bith do thréimhse de ar a laghad 21 lá. Is féidir le páiste thar an aois de 15 obair éadrom le linn an téarma scoile ar choinníoll nach dtéann na huairéanta thar 8 uair in aon seachtain amháin. [Alt 3(1) den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996]. Toirmeascann Alt 4(1) den Acht 1996 fostaíocht de pháiste ar obair ar bith idir 8i.n. ar aon lá amháin agus 8r.n. ar an lá dár gcion. Tá páistí i dteideal a) sos íosta de 14 uair comhleanúnach i ngach tréimhse de 24 uair (alt 4(2) den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996 b) sos íosta de 2 lá in aon tréimhse de 7 lá (alt 4(4) den Acht 1996) agus c) sos de ar a laghad 30 nóiméad comhleanúnach gach 4 uair (alt 4(8) den Acht 1996).

Nóta J4: Is duine óg é duine atá 16 bliain d’aois ach atá níos lú ná 18 bliain d’aois. Ní féidir le daoine óga a bheith fostaithe seachas a) muna éilítear orthu obair a dhéanamh ar feadh níos mó ná 8 uair in aon lá amháin nó 40 uair in aghaidh na seachtaine b) muna oibríonn siad idir 10i.n. ar aon lá amháin agus 6r.n. ar an lá dár gcion (ar choinníoll nach bhfuil an lá dár gcion ina lá scoile), c) má fhaigheann siad sos íosta de 12 uair comhleanúnach i ngach tréimhse de 24 uair d) má fhaigheann siad sos íosta de 2 lá in aon tréimhse de 7 lá agus e) má fhaigheann siad sos de ar a laghad 30 nóiméad comhleanúnach i ndiaidh gach 4 ½ uair oibre. [Alt 6(1) den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996].

Nóta J5: Éilíonn Alt 15 den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996 ar fhostóir taifid sin a choinneáil atá riachtanach le léiriú cé acu an bhfuil forálacha an Acht 1996 á chomhlánú nó nach bhfuil, ag an áit óna bhfuil na gníomhaíochtaí a fhostaítear an duine óg nó páiste a dhéanamh dírithe nó rialaithe don mhórchuid. Tá fostóirí a sháraíonn alt 15 ciontach i gcion.

Nóta J6: Cumhdaíonn sé seo cúinse ina bhfuil páiste nó duine óg fostaithe ag beirt fhostóir agus téann suim na huairéanta oibrithe thar an mhéid sin a bheadh siad i dteideal a obair go dlíthiúil. [Alt 10 den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996].

Nóta J7: Forálann Alt 12 den Acht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996 go léireoidh gach fostóir achoimre forordaithe an Achta seo ag príomhbhealaí isteach na n-áitribh ina oibríonn a c(h)uid fostaithe ar bith, agus in áiteanna eile sin ar féidir le cigire a éileamh, i suíomh inár féidir le fostaithe a fhostaítear é a léamh go héasca.

K. Fógra Íosta

Nóta K1: Leagann Alt 4 den Acht um Fhógra Íosta & Téarmaí Fostaíochta, 1973 amach an fógra is éigean d’fhostóirí a thabhairt d’fhostaithe agus braitheann sé ar fhad seirbhíse an fhostaí a) 13 seachtain go 2 bliain = 1 seachtain b) 2 go 5 bliain c) 5 go 10 bliain = 4 seachtain d) 10 go 15 bliain = 6 seachtain e) níos mó ná 15 bliain = 8 seachtain). Forálann Alt 7 den Acht 1973 do cheart fhostaithe íocaíocht a ghlacadh in aonad fógra.

Nóta K2: Maíonn Alt 5 den Acht um Fhógra Íosta agus Téarmaí Fostaíochta, 1973 go n-íocfaidh an fostóir an fostaí le linn na tréimhse fógra, de réir téarmaí a c(h)onradh fostaíochta agus beidh na

cearta céanna ar phá breoiteachta nó saoire le pá aige/aici a bheadh aige/aici munar tugadh fógra d'fhoircheannadh a c(h)onradh fostaíochta.

Nóta K3: Forálann Alt 6 den Acht um Fhógra Íosta & Téarmaí Fostaíochta, 1973 go bhfuil Fostaithe atá i bhfostaíocht comhleanúnach ar feadh ar a laghad 13 seachtain faoi iallach fógra de sheachtain amháin d'fhoircheannadh fostaíochta a sholáthar dá f(h)ostóir. Má sonraítear méid fógra níos mó i gconradh fostaíochta an fhostaí, ní mór an fógra seo a thabhairt. Muna éilíonn an fostóir ar an bhfostaí aon chuid dá f(h)ógra a oibriú, tá an fostóir faoi iallach an fostaí a íoc don tréimhse sin.

Nóta K4: Má fhaigheann an tOifigeach Breithnithe gur tharla sárú maidir leis an ngearánach, is féidir leis nó léi treoir a chuimsiú ina c(h)inneadh go níocfaidh an fostóir i gceist cúiteamh do chailliúint a bith a d'fhulaing an fostaí mar gheall ar an sárú don fhostaí.

Nóta K5: Má fhaigheann an tOifigeach Breithnithe gur tharla sárú d'Alt 6 den Acht 1973, is féidir leis/léi treoir sin a mheasann sé nó sí a bheith oiriúnach a chuimsiú sa chinneadh.

Aistriú Gnóthais

Nóta L1: Forálann Rialachán 4(1) de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Aistriú Gnóthais) 2003 go n-aistreofar cearta agus dualgais an iarfhostóra (.i. an Aistreora) ag eascair ó chonradh fostaíochta atá ann ar dháta an aistrithe, mar gheall ar an aistriú sin, don fhostóir nua (.i. an tAistrí).

Nóta L3: Forálann Rialachán 4(2) de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Aistriú Gnóthais) 2003 gur i ndiaidh aistriú gnóthais, leanfaidh an fostóir nua (.i. an tAistrí) ar aghaidh ag comhlíonadh na téarmaí agus coinníollacha céanna comhaontaithe in aon comhaontú comhchoiteann ar na téarmaí céanna a bhí infheidhmithe don iarfhostóir (.i. an tAistreoir) faoin chomhaontú seo go dtí dáta foirceanta nó éaga an chomhaontaithe comhchoiteann nó dul i bhfeidhm nó feidhmiú comhaontú comhchoiteann eile.

Nóta L4: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú faoi Rialacháin 2003

- a) fógróidh sé go bhfuil údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach bhfuil údar maith leis;
- b) éileoidh sé ar an bhfostóir na Rialacháin seo a chomhlíonadh agus, chun na críche sin, cúrsa aicsin sonraithe a thógail; nó
- c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin a íoc don fhostaí (má tá suim ar bith ann) i dtuairim an choimisinéara um chearta, atá cóir agus cothrom sna cúinsí, ach -
 - i. i gcás sárú de Rialachán 8, nach dtéann thar luach saothair do 4 seachtain, agus
 - ii. i gcás sárú aon Rialachán eile, nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain maidir le fostaíocht an fhostaí.

Nóta L5: Forálann Rialachán 5(1) de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Aistriú Gnóthais) 2003 nach ionann aistriú gnóthais ann féin agus forais do dhífhostú agus tá dífhostú den chineál sin, ar a bhfuil aistriú ina fhorais, toirmiscithe. Forálann Rialachán 5(3) de Rialacháin 2003 má

fhoirceanntar conradh fostaíochta toisc go mbaineann an t-aistriú le hathrú suntasach i gcoinníollacha oibre chun dochair don fhostaí i gceist, meastar an fostóir i gceist a bheith freagrach as foircheannadh an chonradh fostaíochta.

Nóta L6: Forálann Rialachán 7 de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Aistriú Gnóthais) 2003 gur nuair a choinníonn gnóthas a uathriail i ndiaidh aistrithe, ba cheart stádas agus feidhmeanna ionadaithe fostaithe a bheith coinnithe ag an bhfostóir nua (Aistrí) ar na téarmaí céanna agus faoi réir na coinníollacha céanna a bhí ann roimh an t-aistriú. Nuair nach gcoinníonn an gnóthas a uathriail i ndiaidh aistrithe, ní mór don fhostóir nua (Aistrí) socrú do na fostaithe aistrithe a bhí ionadaithe roimh an t-aistriú duine nó daoine a roghnú chun ionadaíocht a dhéanamh dóibh le linn na tréimhse riachtanach d'athcheapadh na n-ionadaithe ó athbhunú a (h)ionadaíocht.

Nóta L7: Forálann Rialachán 8 de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Aistriú Gnóthais), 2003 gurb éigean don fhostóir nua (Aistrí) cuir in iúl dá ionadaithe fostaithe teagmhaithe ag aistriú an dáta nó dáta beartaithe an aistrithe, na cúiseanna leis an aistriú, impleachtaí dlíthiúla, eacnamaíochta agus sóisialta an aistrithe agus bearta ar bith atáthar ag brath a dhéanamh maidir leis na fostaithe. Ba cheart an t-eolas seo sonraí de líon na n-oibrí gníomhaireachta atá ag obair go sealadach sa gnóthas, na codanna sin den ghnóthas ina bhfuil na hoibríthe gníomhaireachta ag obair i láthair na huaire agus an cineál oibre atá na hoibríthe gníomhaireachta sin fruilithe le déanamh a chuimsiú. Ní mór don fhostóir (Aistrí) an t-eolas seo a thabhairt do na hionadaithe fostaithe ar a mhoille 30 lá roimh déanamh an aistrithe agus, i gcás ar bith, in am maith roimh do na fostaithe a teagmhaithe go díreach ag an aistriú maidir lena gcoinníollacha oibre agus fostaíochta.

Nóta L8: Forálann Rialachán 8 de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Aistriú Gnóthais), 2003 gurb éigean don iarfhostóir (Aistreoir) cuir in iúl dá ionadaithe fostaithe teagmhaithe ag aistriú an dáta nó dáta beartaithe an aistrithe, na cúiseanna leis an aistriú, impleachtaí dlíthiúla, eacnamaíochta agus sóisialta an aistrithe agus bearta ar bith atáthar ag brath a dhéanamh maidir leis na fostaithe. Ba cheart an t-eolas seo sonraí de líon na n-oibrí gníomhaireachta atá ag obair go sealadach sa gnóthas, na codanna sin den ghnóthas ina bhfuil na hoibríthe gníomhaireachta ag obair i láthair na huaire agus an cineál oibre atá na hoibríthe gníomhaireachta sin fruilithe le déanamh a chuimsiú. Ní mór don iarfhostóir (Aistreoir) an t-eolas seo a thabhairt do na hionadaithe fostaithe ar a mhoille 30 lá roimh déanamh an aistrithe agus, i gcás ar bith, in am maith roimh déanamh an aistrithe.

Nóta L9: Forálann Rialachán 8(4) de Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Aistriú Gnóthais) 2003 gurb éigean don iarfhostóir (Aistreoir), nuair atáthar ag brath bearta ar bith a dhéanamh maidir le fostaithe, dul i gcomhairle le hionadaithe fostaithe, nuair is indéanta go réasúnta é, ar a mhoille 30 lá roimh don aistriú a bheith déanta.

N. Obair ar Théarma Socraithe & Pháirtaimseartha

Nóta N1: Sonraítear in Alt 9(1) den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Pháirtaimseartha) 2001 nach gcaithfear le hoibrí páirtaimseartha ar bhealach níos lú fabhar ó thaobh na gcoinníollacha fostaíochta atá aige nó aici ná le fostaí lánaimseartha inchomparáide.

Nóta N2: Sonraítear in Alt 6(1) den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Téarma Shocraithe) 2003 nach gcaithfear le hoibrí téarma seasta ar bhealach níos lú fabhar ó thaobh na gcoinníollacha fostaíochta atá aige nó aici ná le fostaí buan inchomparáide.

Nóta N3: Forálann Alt 8 den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Théarma Shocraithe) 2003 i gcás go mbeartaíonn fostóir Conradh ar théarma seasta a athnuachan, go gcuirfidh an fostóir in iúl i scríbhinn don fhostaí téarma seasta na forais oibiachtúla a chuireann bonn cirt faoin chonradh ar théarma seasta a athnuachan agus gan Conradh d'fhad éiginnte a thairiscint ar a dhéanaí faoi dháta na hathnuachana.

Nóta N4: I gcás ina mbeidh tréimhse 3 bliana d'fhostaíocht leanúnach caite ag fostaí téarma seasta lena fhostóir nó lena fostóir, ní féidir an Conradh a athnuachan ach uair amháin eile agus ní féidir aon athnuachan a bheith i gcomhair téarma níos faide ná 1 bliain. [Alt 9 den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Téarma Shocraithe) 2003].

Nóta N5: Sonraítear in Alt 10 (1) den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Téarma Shocraithe) 2003 go n-inseoidh an fostóir don fhostaí téarma seasta faoi na folúntais a bhíonn ar fáil lena chinntiú go mbeidh an deis chéanna aige nó aici is atá ag fostaithe eile post buan a fháil.

Nóta N6: Sonraítear in Alt 11(2) den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Téarma Shocraithe) 2003 go ndéanfaidh fostóirí a mhéid is indéanta, breithniú ar fhaisnéis a sholáthar d'ionadaithe fostaithe maidir le hobair ar théarma socraithe sa ghnóthas.

Nóta N7: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 9 nó 15 den Acht 2001 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin -

- (a) fógróidh sé go raibh údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach raibh údar maith leis,
- (b) éileoidh sé ar an bhfostóir an fhoráil chuí a chomhlíonadh,
- (c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain maidir le fostaíocht an fhostaí.

Nóta N8: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú faoi na Rialacháin 2003

- a) fógróidh sé go bhfuil údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach bhfuil údar maith leis;
- b) éileoidh sé ar an bhfostóir na Rialacháin seo a chomhlíonadh agus, chun na críche sin, cúrsa aicsin sonraithe a thógáil; nó
- c) éileoidh sé ar an bhfostóir cúiteamh den suim sin (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom sna cúinsí, de réir tuairim an choimisinéara um chearta, ach -
 - i. i gcás sárú de Rialachán 8, nach dtéann thar luach saothair do 4 seachtain, agus
 - ii. i gcás sárú de Rialachán ar bith eile, nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain maidir le fostaíocht an fhostaí.

P. Saoire Thuismitheoireachta, Chúramóirí, Mháithreachais agus Uchtála

Nóta P1: Forálann Alt 6 den Acht um Shaoire Uchtaíoch, 1995 go bhfuil máthair uchtála atá fostaithe nó uchtaitheoir aonair fir i dteideal tréimhse íosta 24 seachtaine de shaoire uchtála a fháil. Forálann Alt 9 den Acht um Shaoire Uchtaíoch, 1995 go bhfuil Athair uchtála i dteideal saoire uchtála a ghlacadh i gcás go bhfuair an Mháthair uchtála bás, beag beann ar cibé an raibh an Mháthair féin incháilithe chun saoire uchtála a bheith aici nó nach raibh. Bíonn an tAthair uchtála i dteideal an tréimhse saoire uchtála a fháil, nó a bhfuil fágtha den tréimhse sin a mbeadh an Máthair uchtála i dteideal a fháil dá mbeadh sí beo.

Nóta P2: Forálann Alt 8 den Acht um Shaoire Uchtaíoch, 1995 go bhfuil máthair uchtála atá fostaithe nó uchtaitheoir aonair fir atá fostaithe agus atá i dteideal saoire uchtála, nó atá ar shaoire uchtála, i dteideal saoire bhreise ("saoire bhreise uchála") a fháil go huasmhéid 16 seachtaine. Forálann Alt 10 den Acht um Shaoire Uchtaíoch, 1995 go bhfuil Athair uchtála i dteideal saoire bhreise uchtála a ghlacadh i gcás go bhfuair an Mháthair uchtála bás, beag beann ar cé acu an raibh an Máthair í féin incháilithe chun saoire uchtála a bheith aici nó nach raibh. Bíonn an tAthair uchtála i dteideal an tréimhse saoire uchtála a fháil, nó a bhfuil fágtha den tréimhse sin a mbeadh an Máthair uchtála i dteideal a fháil dá mbeadh sí beo.

Nóta P3: Forálann Alt 14 den Acht um Chosaint Mháithreachais, 1994 (arna leasú ag Alt 5 den Acht um Chosaint Mháithreachais (Leasuithe,) 2004) agus arna leasú tuilleadh ag I.R. 51 de 2006 go bhfuil fostaí i dteideal, más mian léi amhlaidh, tar éis dí saoire mháithreachais a ghlacadh, saoire bhreise a ghlacadh ar feadh tréimhse uasta 16 seachtaine chomhleanúnacha a thosóidh díreach tar éis dheireadh a saoire máithreachais

Nóta P4: Bíonn fostaí a bhfuil 12 mhí de sheirbhís leanúnach déanta aige nó aici i dteideal saoire cúramóra 104 seachtain a fháil chun cúram agus aire lánaimseartha a chur ar fáil do "duine iomchuí" (faoi mar atá leagtha síos ag an Aire Coimirce Sóisialaí). [Alt 6 agus Alt 7 den Acht um Shaoire Cúramóra 2001] Déanfaidh fostaí a bhfuil rún aige nó aici leas a bhaint as saoire cúramóra iarratas chuig an Roinn Coimirce Sóisialaí chun go ndéanfaidh Oifigeach Breithiúnachta cinneadh an bhfuil an duine a bhfuil rún ag an bhfostaí saoire chúramóra a fháil ina leith ina dhuine nó ina duine iomchuí chun críocha an Acht Leasa Shóisialaigh (Comhdhlúthú) 2005.

Nóta P5: Maidir le fostaí atá ina t(h)uismitheoir nádúrtha, uchtaíoch nó uchtála linbh nó atá in loco parentis linbh agus a bhfuil bliain iomlán leanúnach fostaíochta curtha i gcrích aige nó aici beidh an té sin i dteideal 14 seachtaine oibre gan pá a fháil mar shaoire do thuismitheoirí. (Alt 6 agus Alt 7 den Acht um Shaoire do Thuismitheoirí 1998).

Nóta P6: Bíonn fostaithe i dteideal saoire theoranta le pá a bheith acu i gcás géarchéimeanna teaghlaigh (nuair a bhíonn ball teaghlaigh breoite nó gortaithe). Is í an tsaoire uasta foiche Dé ar Leagan v1.1 Leathanach 29 féidir leas a bhaint as na 3 lá in 12 mhí as a chéile nó 5 lá i 36 mhí as a chéile. [Alt 13 den Acht um Shaoire do Thuismitheoirí 1998].

Nóta P7: Caithfidh Conradh an Fhostaí ar Filleadh ar an Obair gan a bheith níos lú fabhair dó nó di ná an Conradh faoina raibh sé nó sí fostaíthe roimh an neamhláithreacht ar shaoire do thuismitheoirí. [Alt 15 agus Alt 16 den Acht um Shaoire do Thuismitheoirí 1998].

Nóta P8: Tugann Alt 26 agus Alt 26(2) den Acht um Chosaint Mháithreachais, 1994 ceart ginearálta maidir le fillleadh ar an obair nuair a bhíonn an tsaoire chosantach imithe in éag. Ní mór Conradh an Fhostaí ar Filleadh ar an Obair gan a bheith níos lú fabhair di ná an ceann faoina raibh sí fostaíthe díreach roimh an neamhláithreacht ar shaoire mháithreachais. Más rud é nach raibh an fostaí ag obair ina gnáthphost díreach roimh thús na saoire chosanta, ba cheart go mbeadh sí i dteideal fillleadh ar a gnáthphost a luaithe agus is indéanta.

Nóta P9: Bíonn fostaí torrach i dteideal 26 seachtaine de shaoire mháithreachais a bheith aici. [Alt 8 den Acht um Chosaint Mháithreachais 1994]. Má bheirtear an leanbh go déanach sa chaoi go bhfuil níos lú ná 4 seachtaine de shaoire mháithreachais fágtha tar éis na seachtaine sin ina mbeirtear a leanbh, féadfaidh sí síneadh a chur lena saoire mháithreachais lena chinntiú go mbeidh 4 seachtaine iomlána saor ón obair aici i ndiaidh seachtain na breithe. [Alt 12 den Acht um Chosaint Mháithreachais 1994]. D'fhéadfadh fostaí a bhfuil a saoire mháithreachais glactha aici a bheith i dteideal saoire mháithreachais bhreise suas le 16 seachtaine a ghlacadh. [Alt 14 den Acht um Chosaint Mháithreachais 1994]

Nóta P10: Forálann Alt 11 den Acht um Shaoire Uchtaíoch 1995 i gcás uchtaithe ó thar lear ina bhfuil an Mháthair uchtála tar éis bás a fháil, go bhfuil an tAthair uchtála i dteideal cuid nó iomlán na saoire breise a ghlacadh roimh lá an tsocrúcháin.

Nóta P11: Forálann Alt 11a den Acht um Shaoire Uchtaíoch 1995 go mbeadh am saor ón obair, gan pá a chailliúint, ar fáil d'fhonn freastal ar ranganna nó cruinnithe réamhuchtála.

Nóta P12: Caithfidh Conradh an Fhostaí ar Fhilleadh ar an Obair gan a bheith níos lú fabhair dó nó di ná an Conradh faoina raibh sé nó sí fostaíthe roimh an neamhláithreacht ar saoire uchtála. [Alt 15 agus Alt 16 den Acht um Shaoire do Thuismitheoirí 1998]. (Alt 18 agus Alt 19 den Acht um Shaoire Uchtaíoch 1995).

Nóta P13: Ní mór an Doiciméad Daingnithe a bheith sínithe ag an bhfostóir agus an bhfostaí 2 sheachtain ar a laghad roimh thosach na saoire agus leagtar síos ann dáta tosaithe, fad agus leagan amach saoire an chúramóra. (Alt 10 den Acht um Shaoire Cúramóra 2001).

Nóta P14: Ní mór an Doiciméad Daingnithe a bheith sínithe ag an bhfostóir agus an bhfostaí 4 seachtain ar a laghad roimh thosach na saoire agus leagtar síos ann dáta tosaithe, fad agus leagan amach na saoire do thuismitheoir. (Alt 9 den Acht um Shaoire do Thuismitheoirí 1998).

Nóta P15: Is féidir dífhostú, caitheamh go héagórach le duine agus athrú neamhfhabhrach a dhéanamh ar choinníollacha fostaíochta an fhostaí a áireamh mar phionósú. [Alt 16A den Acht um Shaoire do Thuismitheoirí 1998].

Nóta P16: Tá foráil in Alt 15 agus Alt 15a den Acht um Chosaint Mháithreachais 1994 do am saor a chur ar fáil, gan pá a chailliúint le haghaidh cúraim réamhbhreithe nó iarbhreithe nó an dá rud.

Nóta P17: Tá foráil in Alt 15b den Acht um Chosaint Mháithreachais 1994 do shosanna um chothú cíche nó uaireanta oibre a laghdú ar mhaithe le cothú cíche, gan pá a chailliúint.

Nóta P18: Sonraítear in Alt 16b den Acht um Chosaint Mháithreachais 1994 má éagann bean ar saolaíodh leanbh beo di am ar bith roimh dheireadh an ceathrú seachtain is fiche i ndiaidh a luí seoil, beidh athair an linbh (má tá sé fostaithe faoi chonradh fostaíochta) i dteideal de réir an ailt seo saoire a bheith aige óna fhostaíocht ar feadh tréimhse dar críoch mar seo a leanas—

(a) má éagann an mháthair roimh dheireadh an séú seachtain déag i ndiaidh a luí seoil, tiocfaidh deireadh leis an tréimhse sin, faoi réir Alt 16B, ag deireadh an séú seachtain déag, agus

(b) má éagann an mháthair ag am ar bith tar éis deireadh an séú seachtain déag, beidh deireadh leis an tréimhse, faoi réir Alt 16A agus Alt 16B, ag deireadh an ceathrú seachtain is fiche i ndiaidh seachtain a luí seoil.

Nóta P19: Baineann sé seo le fostaithe atá ag iompar clainne, ar saolaíodh leanbh dóibh le déanaí nó atá ag cothú leis an gcíoch agus nach féidir iad a bhogadh go hobair eile mar gheall ar chúiseanna teicniúla nó mar gheall ar chúiseanna áirithe eile. [Alt 18 den Acht um Chosaint Mháithreachais 1994].

Nóta P20: Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le díospóid idir tuismitheoir uchtála agus an fostóir ábhartha maidir le teidlíochtaí an tuismitheora uchtála faoin Acht seo cuimsiú-

(a) teoracha sin do pháirtithe an ghearáin a mheasann an tOifigeach Breithnithe a bheith riachtanach nó caothiúil do réiteach an ábhair, agus

(b) dámhachtain de chúiteamh (i bhfabhar an tuismitheora uchtála le híoc ag an bhfostóir) de shuim, nach dtéann thar luach saothair do 20 seachtain maidir le fostaíocht an tuismitheora uchtála de réir rialacháin faoi alt 32, a mheasann an tOifigeach Breithnithe a bheith cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh.

Nóta P21: Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le díospóid idir fostaí agus fostóir i dtaca le teidlíochtaí an fhostaí faoin Acht 2001 cuimsiú-

(a) deonú de shaoire chúramóirí don fhostaí d'fhad sin a bheith tógtha ag am nó amanna sin agus ar bhealach sin is féidir leis an Oifigeach Breithnithe a shonrú,

(b) dámhachtain de chúiteamh (i bhfabhar an fhostaí i gceist le híoc ag an bhfostóir i gceist) de shuim, nach dtéann thar luach saothair do 26 seachtain maidir le fostaíocht an fhostaí, nó

(c) An dá dheontachán agus dhámhachtain sin.

Nóta P22: Níor cheart Conradh an Fhostaí a bheith nach lú fabhar ná an ceann faoina bhí sé/sí fostaithe roimh an neamhláithreachta ar Shaoire Chúramóirí. (Alt 14 den Acht um Shaoire Chúramóirí, 2001).

Nóta P23: Forálann Alt 15 den Acht um Shaoire Chúramóirí, 2001 gur nuair atá fostaí i dteideal filleadh ar ais ar a obair de bhun alt 14 ach níl sé indéanta go réasúnta don fhostóir cead a thabhairt don fhostóir filleadh ar ais ar an obair de réir an alt sin, beidh an fostaí i dteideal fostaíocht chuí eile a bheith ofráilte dó/dí ag a f(h)ostóir faoi chonradh fostaíochta nua.

Nóta P24: Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú an Achta seo treoracha sin do na páirtithe i gceist a chuimsiú a mheasann an tOifigeach Breithnithe a bheith riachtanach nó caoithiúil do réiteach an ábhair agus sásamh eile a mheasann an tOifigeach Breithnithe a bheith oiriúnach le cúinsí ar fad agus forálacha an Achta 1998 san áireamh, agus mar sin is féidir leis sonrú -

(a) deonú don fhostaí de shaoire thuismitheoireacht d'fhad sin a bheith tógtha ag am nó amanna sin agus ar bhealach sin is féidir a bheith sonraithe,

(b)

dámhachtain de chúiteamh (nach dtéann thar luach saothair do 20 seachtain maidir le fostaíocht an fhostaí) i bhfabhar an fhostaí i gceist le híoc ag an bhfostóir i gceist, nó

(c) deontas a dhéantar tagairt dó in alt (a) agus dámhachtain a dhéantar tagairt dó in alt (b).

Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe breoiteacht nó éagumas eile an fhostaí i gceist nó aon chúinse eile a bheith san áireamh, agus treoir go dtógtar saoire thuismitheoireachta ag am nach gcomhaontaíonn le halt 6(3) den Acht 1998 a chuimsiú.

Is féidir le cinneadh treoir a chuimsiú go gcuirfear saoire thuismitheoireachta ar atráth do thréimhse sonraithe ar choinníoll-

(a) go bhfuil Oifigeach Breithnithe sásta go mbeadh éifeacht áibhirseach ag tógáil de shaoire den chineál sin ag an am sonraithe sa fógra faoi alt 8(1) i gceist mar gheall ar aon cheann de na hábhair sonraithe in alt 11(1), agus

(b) go mheasann an tOifigeach Breithnithe go bhfuil sé réasúnta treoir den chineál sin a thabhairt sna cúinsí.

Is féidir le cinneadh treoir a chuimsiú chomh maith go ngiorraítear an tréimhse de shaoire thuismitheoireachta nó go n-athraítear a fhoirm nó go gcuirtear a thosú ar atráth do thréimhse sonraithe nó nach dtógtar saoire thuismitheoireachta mar gheall ar chiorrúchán mar atá thuasluaite go dtógtar é ag am sonraithe, ar choinníoll go mheasann an tOifigeach Breithnithe go bhfuil tabhairt den treoir sin réasúnta mar gheall ar athrú tromchúiseach agus substainteach i gcúinsí ar bith a théann i bhfeidhm ar an bhfostóir nó an fostaí a bheith ann.

Nóta P25: Forálann Alt 16 den Acht um Shaoire Thuismitheoireachta, 1998 i gcás nuair atá fostaí i dteideal filleadh ar ais ar an obair de bhun alt 15 ach níl sé indéanta go réasúnta don fhostóir

cead a thabhairt don fhostaí fillleadh ar ais ar an obair de réir an alt sin, beidh an fostaí i dteideal fostaíocht chuí eile a bheith ofráilte do/dí ag a f(h)stóir faoi chonradh fostaíochta nua.

Nóta P26: Is féidir le cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le díospóid faoin Acht 1994 treoracha sin do pháirtithe na díospóide a chuimsiú a mheasanna an tOifigeach Breithnithe a bheith riachtanach nó caoithiúil do réiteach na díospóide, agus má tá an cinneadh i bhfabhar an fhostaí, is féidir leis an Oifigeach Breithnithe ordú-

(a) deonú de shaoire don fhostaí do thréimhse sin is féidir a bheith sonraithe,

(b) dámhachtain de chúiteamh (i bhfabhar an fhostaí le híoc ag an bhfostóir cuí) de shuim, nach dtéann thar luach saothair do 20 seachtain i dtaca le fostaíocht an fhostaí ríofa ar bhealach is féidir a bheith forordaithe, a mheasann an tOifigeach Breithnithe a bheith cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh, nó

(c) An dá dheonacháin agus dhámhachtain sin.

Nóta P27: Forálann Alt 13(2) den Acht um Shaoire Chúramóirí 2001, go mbeidh fostaí i dteideal saoire bhliantúil don chéad 13 seachtain de neamhláithreachta ó obair ar shaoire chúramóirí.

Nóta P28: Forálann Alt 19 den Acht um Shaoire Uchtaíoch 1995 i gcás ina bhfuil tuismitheoir uchtála i dteideal fillleadh ar ais ar an obair faoi alt 18 ach níl sé indéanta go réasúnta dá f(h)ostóir nó an comharba cead a thabhairt dí fillleadh ar ais ar an obair de réir an alt sin, beidh sí i dteideal fostaíocht chuí eile a bheith ofráilte dí ag a fostóir, a comharba nó fostóir bainteach de réir conradh fostaíochta nua.

Q. Obair Ghníomhaireachta

Nóta Q1: Forálann Alt 6(1) den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Ghníomhaireachta Shealadach), 2012, faoi réir aon chomhaontú comhchoiteann, go mbeidh na coinníollacha bunúsacha oibre agus fostaíochta a bhfuil oibrí gníomhaireachta i dteideal a bheith aige nó aici díreach cosúil leo siúd a bhfuil fostaí inchomparáide atá fostaithe ag an bhfruilitheoir i dteideal a bheith aige nó aici. Maidir le hAlt 6, ní bhaineann sé ó thaobh cúrsaí pá de le hoibrí gníomhaireachta atá fostaithe ag gníomhaireacht fostaíochta faoi chonradh buan fostaíochta, ar choinníoll, i leith na tréimhse idir tascanna agus faoi réir Chuid 3 den Acht 2000 agus aon chomhaontú fostaíochta cláraithe nó aon ordú faoin Acht Caidrimh Thionscail 1946, go n-íocann an gníomhaireacht fostaíochta leis nó léi suim atá cothrom le suim nach lú ná leath an phá a raibh sé nó sí i dteideal a fhail i leith an taise ba dhéanaí a bhí aige nó aici. Baineann coinníollacha bunúsacha oibre agus fostaíochta le pá, am oibre, sosanna, sosanna scíthe i rith an lae oibre, obair oíche, ragobair, saoire bhliantúil agus laethanta saoire poiblí. Níor tháinig Alt 6(1) d'Acht na bliana 2012 i bhfeidhm ar an 5ú lá de Nollaig, 2011 ach amháin sa mhéid a bhaineann le cúrsaí pá.

Nóta Q2: Déanfaidh cinneadh Oifigigh Breithnithe maidir le gearán faoi shárú ar alt 6, 11, 13(1), 14, 23 nó 24 den Acht 2012 ceann amháin nó níos mó den mhéid seo a leanas, is iad sin-

(a) fógróidh sé go bhfuil údar maith leis an ngearán nó, de réir mar is cuí, nach bhfuil údar maith leis,

(b) éileoidh sé ar an bhfostóir nó fruilitheoir de réir mar is cuí, cúrsa aicsin sonraithe a thógáil (lena n-áirítear aischur nó athfhostaíocht an fhostaí nó oibrí gníomhaireachta i gcúinsí ina dhífhostaigh an fostóir nó an fruilitheoir an fostaí nó oibrí gníomhaireachta), nó

(c) éileoidh sé ar an bhfostóir nó fruilitheoir, de réir mar is cuí, cúiteamh de shuim (má tá suim ar bith ann) atá cóir agus cothrom le cúinsí ar fad san áireamh, ach nach dtéann thar luach saothair do 2 bliain maidir le fostaíocht an fhostaí a íoc don fhostaí.

Nóta Q3: Forálann Alt 13(1) den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Ghníomhaireachta Shealadach), 2012 nach ngearrfaidh gníomhaireacht fostaíochta táille ar phearsa aonair as socrúithe a dhéanamh maidir le fostaíocht an té sin, nuair a bheidh deireadh tagtha lena shannadh nó lena sannadh chuig fruilitheoir, faoi chonradh fostaíochta leis an fruilitheoir sin. Beidh aon duine a sháróidh an t-alt seo ciontach i gcion agus ar é a chiontú go hachomair, dlífeáir fíneáil d'aicme A a chur air.

Nóta Q4: Is cion in-ionchúisithe é sárú den fhoráil a bhaineann leis an ngearán seo. Nuair atá forais réasúnta ag cigire as creidiúint go ndearna duine an cion seo, is féidir leis an gcigire comhairle a chur ar an nduine sin faoi fhorais an chigire a bheith sásta gur tharla cion agus éileoidh sé/sí acht nó achtanna a dhéanamh nó staonadh ó iad a dhéanamh atá sonraithe fógra roimh dáta a shonraítear. Is féidir leis an gCoimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre imeachtaí dlíthiúla a thionscnamh maidir leis an gcion seo.

Nóta Q5: Forálann Alt 11 den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Ghníomhaireachta Shealadach), 2012, go ndéanfaidh Fostóir lena bhfuil oibrí gníomhaireachta fruilithe, nuair a bheith sé nó sí ag cur in iúl dá fhostaithe nó dá fhostaithe go bhfuil aon phost fostaíochta folamh leis an bhfruilitheoir, go gcuirfidh sé nó sí in iúl d'aon oibrí gníomhaireachta atá sannta de thuras na huair do bheith ag obair don bhfruilitheoir go bhfuil an post sin folamh d'fhonn a chur ar chumas an oibrí gníomhaireachta cur isteach ar an bpost sin.

Nóta Q7: Forálann Alt 14 den Acht um Chosaint Fostaithe (Obair Ghníomhaireachta Shealadach), 2012 maidir le Fostóir dá bhfuil oibrí gníomhaireachta fruilithe nach gcaithfidh an té sin (an Fruilitheoir) leis an oibrí gníomhaireachta ar bhealach níos lú fabhar ná le fostaí de chuid an fruilitheora mura bhfuil forais oibiachtúla ann a thabharfadh bonn cirt maidir le caitheamh leis an oibrí gníomhaireachta ar bhealach níos lú fabhar. Áirítear ar na háiseanna agus ar na fóntais chomhchoiteanna ceaintíní nó áiseanna eile dá samhail, áiseanna cúraim leanaí, agus seirbhísí iompair.

R. Sonraí do ghearáin

Nóta R1: Bain úsáid as an spás atá curtha ar fáil le haghaidh aon eolas breise a d'fhéadfadh a bheith ábhartha maidir le do ghearán, is féidir leat leathanaigh bhreise a úsáid más gá.

S. Dearbhú & Síniú

Nóta S1: Tá síniú an ghearánaigh de dhíth **i gcásanna ar fad.**